

SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

C. K. Wyższego Gimnazyum w Kołomyi

ZA ROK SZKOLNY

1 8 8 3.

T R E Ś Ć :

- I. Difficultates, quas parat prooemium carminis quinti Odysseae collatum cum
iis, quae initio carminis primi narrantur et inde coniecta tractantur.
Napisał prof. Mikołaj Winowski.
- II. Część Urzędowa.



KOŁOMYJA, 1883.

Nakładem Funduszu szkolnego
Z drukarni Michała Bilousa



12.7.1968

Sp. 68

Difficultates,

quas parat prooemium carminis quinti Odysseae collatum cum iis, quae initio carminis primi narrantur et inde coniecta tractantur.

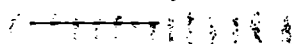
Ex quo Fr. Aug. Wolfius ille asseveravit nunquam vixisse Homerum, qui utrumque carmen epicum cecinisset atque litteris mandasset, cum nec arcana litterarum illis temporibus nota fuissent, sed utrumque egregium carmen et Iliada et Odysseam decursu temporis compositum esse ex minoribus carminibus, quae passim in variis regionibus a rhapsodis facta, decantata, memoria solum custodita et posteris tradita essent, donec pars quaedam eorum carminum a Pisistrato in ordinem redacta duo praeclara poemata, quae Ilias et Odyssea inscribuntur, efficerent, acerrimum certamen inter doctissimos viros ortum est, cum alii veterem illam et inveteratam tot saeculis quasi sancitam opinionem Homerum et vixisse et utrumque carmen composuisse defenderent, alii vero Wolfium sequerentur eiusque sententiam argumentis undique petitis firmarent.

Recentioribus temporibus doctissimi viri firmissimis argumentis ac rationibus demonstrarunt in utroque carmine Homérico inveniri locos, qui difficultatem ex quadam parte parent; ex quo ab iisdem viris variae eaeque diversae coniecturae factae sunt.

Nos disputaturi sumus de difficultatibus, quas in prooemio carminis quinti Odysseae collato cum iis, quae initio primi carminis narrantur, existere, doctissimi

viri statuunt et quae sint inde coniecta idque ut assequamur, narrationem quinque carminum priorum ut sequamur, necessarium esse putamus. Quae cum ita sint, incipiamus a carmine primo et ad ea, quae in eo et in iis, quae sequuntur carminibus, narrantur, advertamus animum.

Narrantur autem in *Odyssea* haec quae sequuntur:



Invocata Musa canit vates initio primi carminis *Odysseae* multa, quae utrum et quomodo secum cohaereant et aptum prooemium operi praefigantur, infra argumentis et rationibus docere conabimur. Troia diruta errat et vagatur *Odysseus* per varias regiones, socii eius perierunt inconsiderantia sua, cum boves soli consecratas comedissent. Alii duces et heroes Danaorum in patriam redierunt; *Odysseus* tantum in insula *Ogygia* per vim retinetur a Nympha, cui nomen *Calypso*, quae ex eo postulat atque flagitat, ut se in matrimonium accipiat. At venit tandem tempus, quo, ut *Odysseus* domum revertatur, a diis est sancitum. Omnes dii commiserantur fortunam *Odyssei*, excepto *Neptuno*, qui cum inextinguibili odio persequitur. Sed *Neptunus* contulit se in *Aethiopiam* ibique epulis conviviisque delectatur; *Iuppiter* vero convocat concilium deorum, repetit memoria *Aegisthum* dicitque iniustam esse querelam, quod dii hominibus calamitates inferant, cum ipsi homines sua insipientia in miseriis versentur, idemque valere de *Aegistho*, qui occiderit *Agamemnonem*, quamvis eum ipse monuerit, ne tale facinus committat, neve uxorem eius in matrimonium ducat, cum *Orestes* mortem patris persecuturus sit.

Hac occasione utitur *Minerva*, ut quid proferat in commodum *Odyssei*, quem in patrocinium suum suscepit, subsequitur sermone *Iovem* dicitque rem ipsam loqui eadem ratione, atque iuste *Aegisthus* poenas dederit, inique in insula *Ogygia* a *Calypsone* retineri *Odysseum*, qui semper victimis et largitionibus benevo-

lentiam deorum consecrari studuerit. Iuppiter intellegit his verbis se esse quodammodo perstrictum, purgat se filiae dicens: vera esse quae sint ab ea prolata, cum Odysseus semper sacra diis rite perfecit; neque se esse invitum, ut Odysseus in patriam revertatur, tamen adversari ei rei vehementissime Neptunum, qui Odysseo ob Cyclopem oculo privatum irascatur et impediat, quo minus is domum redeat. Cum vero absit Neptunus, facile fieri posse, ut omnium deorum consensu reditus Odyssei constituatur. Neptunum ad sententiam deorum accedere oportere, cum haud facile sit futurum, ut is a sententia omnium deorum sit alienus et cum iis similitates exerceat.

His ita dictis cum Minerva animadverterit Iovem Odysseo summam benevolentiam significare, postulat, fiat auctoritas deorum, ut Mercurius in insulam Ogygiam se conferat et Calypsoni nuntiet: in optatis esse diis, ut Odysseus in patriam revertatur; se ipsam vero profitetur in Ithacam profecturam et Telemachum com-monituram, ne ferat diutius lascivias procorum et ut Pylum et Spartam iter suscipiat, si quid forte certi ibidem de patre suo audierit; quae quum dixerit, statim in Ithacam se confert, adit Mentae Taphiorum regis specie induta Telemachum, excitat cum variis sermonibus ad spem patris reducis propediem videndi hortaturque ad concionem Ithacensium agendam, in qua procorum iniurias palam accuset et ut ipse statim de patre sciscitatum ad Nestorem ac Menelaum recens ab erroribus regressos proficiscatur. Haec omnia fiunt — Telemachus convocat publicum consilium Ithacensium, obiurgat procos, proficiscitur cum Minerva, quae Mentoris speciem induit et ei instructam navem dat, Pylum deinde cum Pisistrato Spartam, ubi cum patrem in insula Ogygia a Calypsonē retineri audierit, reditum parat domum, cum repente narratio interruptitur et in Ithacam transfertur, ubi sola Euryclea scivit Telemachum iter suscepisse. Cum vero proci compererint Telemachum maritimum iter ingressum esse, parant ei insidias, conscendunt navem et

proficiscuntur e portu. Cupidi sumus scire, cum narrationem hucusque prolatam secuti simus, qualem exitum expeditio procorum habitura sit speramusque in quinto carmine hanc rem planam perspicuamque fore. At spes nos fefelit, cum initio V-ti carminis longe aliae res memorentur. Incidimus in alterum concilium deorum, videmus Minervam adesse et ad audiendi cognoscendique studium ferimur, quibus de rebus dii et praecipue Minerva aucturi sint. Si narrationem superiorum quatuor carminum memoria tenemus, conicere debemus, quae res in concilio proferantur speramusque, rem, de qua in hoc altero concilio sint acturi dii, ad Odysseum pertinere debere. In primo concilio deorum duae propositiones Minervae sunt sancitae: ut Mercurius ad Calypsonem se conferat eique voluntatem deorum de Odyssei reditu nuntiet et ut ipsa in Ithacam proficiscatur. Minerva fuit iam in Ithaca, fuit Pyli; in somno apparuit Telemacho Spartae monens eum, ut domum redire properet et reversa est in Olympum. Si haec omnia complectimur et deos in concilium convenisse videmus, merito atque optimo iure exspectamus Minervam ex itinere in Olympum reversam esse narraturam, quid fecerit, quod ad commodum Odyssei referatur simulque deam ex Iove interrogaturam: sitne missus ad Calypsonem Mercurius, ut in primo concilio decretum est? At haec omnia silentio praetermittuntur. Minerva graviter conqueritur de Ithacensibus, quod regis sui sint obliti. Quid vero potest ab Ithacensibus fieri, quod pertineat ad commodum Odyssei eiusque miseriam levet, cum is in insula Ogygia a Calypsone per vim retineatur et Ithacenses de ea re nihil sciant? Ithacenses cunctabundos in reducendo Odysseo esse, vehementissime vituperatur; quare autem Mercurius in insulam Ogygiam nondum iverit, hoc ne verbo quidem commemoratur. At fortasse Minerva Iovis potentiam respiciens extimuit, ne pater monitis laesus et filiam minitabundus repellat et Odyssei rem omittat; contra quod respondemus unumquemque, qui saepius carmina Homerica eolverit, scire

deos Homeri in talibus rebus libere atque aperte sententias suas promere solitos esse, etiamsi Iovis iram moveant. Neque vero postulamus, ut Minerva Iovem vehementer incuset. Si dea eandem rationem dicendi in altero atque in primo concilio servaverit, non est, quare difficultates moveamus. At haec omnia frustra desiderantur. Quare igitur Iupiter missum fecit id, quod est in primo concilio sancitum?

At fortasse Iupiter secutus auctoritatem fratris Neptuni, ut nonnulli putant, in reducendo Odysseo est moratus; quibus respondemus nonnihil hoc valere, attamen, neminem esse, contendimus, quin neget Iovem auctoritatem fratris magis secutum fuisse, si eo absente Odysseum in patriam reducendum curasset, cum Neptunus victimis Aethiopum delectaretur. Postea vero Neptunum magis esse laesum, cum ex Aethiopia revertens Odysseum remeantem domum conspexerit, quis non intellegit? Quod si revera haec ratio concinatorum operis in componenda Odyssea moverit, debuit id paucis commemorare et certe commemorasset, si eam rationem sequi voluisset. In incerto pono, utrum hoc vates in superioribus, an initio quinti carminis commemorare debuerit? Sententiae initio quinti carminis prolatae sunt eiusmodi, ut facile talem commemorationem apto loco positam patiantur. Vates potuit commemorare Minervam, cum ex itineribus in Olympum redisset, Iovem in reducendo Odysseo morantem in concilio deorum compellare vel potius ex eo postulare ac flagitare, ne omitteret perficere, quod in primo concilio decretum esset.

Quodsi vates ea, ut paulo antea diximus, ratione compositum prooemium quinto carmini adiunxisset, propemodum saltem cohaerentiam et nexum sententiarum servatum et nobis aliqua ex parte satisfactum esse dicemus. Hic vero ordo in narratione servatus minime respicit eas, quae antecedunt in superioribus quatuor carminibus narrationes. Vituperantur Ithacenses, quod sint regis obliti. At vero infandum! Ithacenses etiam in maiora dedecora incurrunt eoque acrius vehementiusque

reprehenduntur. Proci struunt insidias Telemacho reversuro, quod Ithacenses aequo animo fieri patiuntur, et nos non negamus, quin, hi tres versus 18—20 unici sint, qui narrationem carminis Vti. referant ad ea, quae in superioribus quatuor carminibus proferuntur. Hisce versiculis positis id agit is, qui Odysseam in ordinem redigebat, ut narratio perpetuo fluat, quamquam commemoratio, quod proci Telemacho insidiantur, minoris est momenti, quam ut eadem narratio in quatuor primis carminibus prolata, cum sequentibus carminibus et praeprimis cum narratione carminis Vti arcte jungatur cohaerentiaque efficiatur, ad quod compositor animum advertere debuit.

Ex iis, de quibus supra disputabamus, fit planum Minervam in concilio deorum res non necessarias ad evolvendam narrationem protulisse, omisisse vero commemorare ea, quibus narrationes carminis quarti et quinti jungerentur, cum non cognitum teneamus, quibus causis motus Iupiter Mercurium ad Calypsonem mittere neglexerit. Vates rem minime explanavit, cum Minerva eandem ne verbo quidem tetigerit. Oblitusne sit Iupiter eius rei, mutaveritne propositum, quis tandem divinari potest? Fortasse Iupiter ipse eam rem illustrabit, cum a versu 21 Minervae responsurus orationem incipiat. At iterum falso speravimus. Iupiter nihil de his rebus explicat, sed stupet potius admiratione, quod Minerva talia profert, cum ipsa consilium ceperit, ut Odysseus domum reversus a procis poenas repetat.

Ex iis, quae Iupiter dicit, non dubium est, quin ignotum sit regi deorum iter, quod Minerva ipsa ex Olympo in Ithacam et deinde praesidii causa Telemachum comitata Pylum suscepit; concilium vero primum et decreta in eodem facta maximo silentio premuntur. Iupiter eam rationem sequitur in oratione sua, ac is in hoc concilio primum Odyssei mentio facta sit.

Iupiter respondet ad querimoniam Athenae paucis etenim sex versibus et ita, ut non sit planum utrum verbis:

ὅς γὰρ δὴ τοῦτον μὲν ἐβούλευσας νόον αὐτῇ,
ὥς ἡ τοι κείνους Ὀδυσσεύς ἀποτίσεται ἐλλών;

se ipsum, an Ithacenses excusatos et purgatos esse velit. Non est quare tergiversemur, si Iupiter Ithacensium negligentiam excusaverit; at si ipse culpam a se removeat, sane admiratione afficimur, si quis se prius excuset, quam ei aliquid in loco criminis obiectum sit. Oratio Iovis ea ratione enuntiata esse videtur, ut Iupiter aliena voluntate filiae motus animum eiusdem placare cupiat, cum dicat: Ecce quaeso filia, noli omnem spem abiicere, tu ipsa consilium excogitasti, ut Odysseus reversus procos ulciscatur et Telemachus domum incolumis revertatur. Ea ratione Iupiter iocum de re agit, quod Minerva non male accepisse videtur, cum nihil contra dicat. Sane mirabile hoc quidem est, quod Minerva metuit, ne quid mali Telemacho accidat, quamvis ipsa pro certo Penelopae per somnos affirmaverit Telemachum nullam calamitatem hausturum. Sed progrediamur porro ita, ut narrationem sequentium versuum etiam atque etiam consideremus. Id, quod iam diu expectabamus, legimus tandem in 28 versu Iovem Mercurio mandare, nuntiet Calypsoni id, quod iam pridem in primo concilio deorum decretum sit, ut Nympha Odysseum in patriam reverti patiatur, neve eum diutius retineat.

Nos vero non iniuste interrogare videmur, quid tandem Iovem moverit, ut Mercurium ad Calypsonem mittat, cum non possimus sperare id futurum, si attendimus ad ea, quae Iupiter in antecedentibus locutus est. Imo vero sedavit Iupiter animum filiae commemorans, quod ipsa Odysseum in patriam esset reductura, quam observationem nostram minoris esse momenti ipsi concedimus, cum cohaerentia sententiarum in eam partem accipi possit, ut Iupiter primum Minervae in memoriam revocet eam et consilium cepisse et negotium reducendi Odyssei in se suscepisse, deinde vero precibus eius victus, Mercurium in insulam Ogygiam mittat. Non est nobis quoque ignotum in carminibus Homericis saepis-

sime ab una oratione ad alteram ita fieri transitum, ut sententia quaedam, quam cogitatione supplere debemus, sit interponenda, si orationes secum cohaerere atque una ex altera pendere debeant, qui modus loquendi proprius est iis quoque poetis, qui non natura tantum duce versus promant, sed doctrina atque disciplina instituti oratione vincta utantur. Ex iis, quae supra enarrabamus sequi videtur alteri concilio deorum deesse sententias, quae id cum narrationibus eorum, quae praecedunt, carminum aliqua ex parte saltem coniungant, deesse quoque rationem, quae concilium hoc loco postulet. Haec difficultas movet nos, ut coniciamus versus alterius concilii et sententias minime esse tales, ut eos a prima manu unius concinatoris Odysseae ratione exaratos atque hoc loco positos, sive ut eos spurios id est a secunda manu suppositos esse credamus.

Sed nos in ferendo iudicio cauti esse et rem ex alia parte considerare in eamque diligenter inquirere statuimus, quod nos movit, ut sententiam modo prolata non solum internis sed etiam, si quae inveniri possint, externis argumentis rationibusque firmare summa ope nitamur; quod sine labore perficietur, si consideraverimus, versus, ex quibus constat concilium alterum, ex aliis locis assumptos et initio Vti carminis positos esse, hoc tantum discrimine interposito, quod versus illis locis, unde sunt desumpti, et apte sunt positi et nexum sententiarum iuvant neque cohaerentiam laedunt; hic vero initio carminis quinti quasi per vim translati et iuxta se positi in carmine IVto interruptam narrationem minime iungunt iis, quae in sequentibus proferuntur et locum corruptum esse ipsi testantur.

Versus 1 et 2 carm V. Odys. leguntur in Iliade XI
1. 2. Odys. XIX 2.

Ἦώς δ' ἐξ λεχέων παρ' Ἀγαμέμνωνος Τηλεωνοῖο.

Ἐρυνιδ' ἐν' ἀθανάτοισι φέρος ἤδ' ἔβροτοισι

Tertius versus compositus est ex Il. IV 1. VII 443.
XIII. 689.

Quartus versus factus est ex Il. I. 354 Od. I. 70 Il. II. 118.

In quinto versu imitatur interpolator, 233-um versum VII carminis Odysseae τῶν δ' Ἀρήρη....

Sextus versus constat ex versibus Il. XIX 314. Od.

Versus septimus assumptus est ex Od. VIII 306 XII 371.

Fatemur ipsi hos versus, eorum compositionem eamque rationem, quod sint aliunde desumpti, minime posse sententiam nostram firmare, quod sit locus corruptus, cum sciamus in Homericis carminibus saepius eosdem versiculos ceteris paribus iterari et hic illicve positos in dubium vocari non posse. Aliud vero ut sit nostrum iudicium de iis, qui sequuntur, versibus, ex quibus alterum concilium compositum est, probare conabimur.

Itaque quinque versus 8—13 carminis quinti desumpti sunt ex Odyssea Il. 230—234 et quasi inviti hoc loco positi. Si enim comparamus utrumque locum, quo hosce versus positos legimus, necessarium est, ut sit nobis persuasum hosce versiculos alterutro tantum loco aptam et cohaerentiae convenientem sententiam efficere, quod de loco Odysseae Il. 230 valere affirmamus, cum ibidem simulac Telemachus de iniuriis procorum conquestus indignabundus consedit, amicus et vetus hospes Odyssei surgat, querimonias et indignationes Telemachi in procos iustas esse, asseveret eamque agendi rationem probari non posse contendat, cum Odysseus semper benignus et clemens rex Ithacensium fuerit neque unquam iniuria quemquam affecerit, aliove modo laeserit.

Amicus id agit, ut, cum clementiam et humanitatem Odyssei laudibus efferat, omnes Ithacenses intellegant, quantam notam minus grati animi et ignominiae dedecorisque sibi inuri patiantur, cum lasciviis procorum modum non statuunt, quamvis eos, si numerum spectent, longe exsuperent.

Hoc loco versus ii apte sunt positi, aptam sententiam efficiunt, sententiarum cohaerentiam iuvant et quasi expetuntur ita, ut, si quis eos per vim avelleret, optimo

iure et necessario essent reducendi et suo loco ponendi. Quam vim autem habeant iidem versus et sententiae quas exprimunt in altero concilio deorum? Is, qui concilium alterum composuit, transposuit eos in hunc locum, ut cohaerentiam narrationum sublevent, quod, ut inferius monstrabimus, secus cessit. Concinator Odysseae plures, qui hos subsequuntur versus assumere non potuit, nisi quod illud initio Odys. II. 235 versus positum ἀλλὰ in suum usum convertit, quare res ipsa eum monere videbatur, ut ad alios locos carminum Homericorum se conferret, si quid ibidem inveniret.

Eam rationem cum sequeretur compositor, incidit in versum 721, II. carminis Iliadis eumque statim in prooemio quinti carminis Odysseae posuit et prioribus versibus, de quibus supra disputavimus, adiunxit, quamvis sententia minus apta evadat, quae aptissima est in Iliade, ubi vates in catalogo navium, quae Troiam e portu solverunt Philoctetis mentionem facit, qui veneno anguis infectus et a Graecis in insula Lemno expositus et relictus tabescit et vehementissimis doloribus vexatur. Philoctetem igitur κρατέρ' ἄλγεα πάσχειν unusquisque concedit, cum subsit ea vis notioni κρατέρ' ἄλγεα πάσχειν, ut vehemens dolor corporis significetur, quod minime cadit in Odysseum, qui corpore sanus animi cruciatibus et curis angatur, quare Odysseum τετηγμένον ἦτορ dici malim.

Versus 14-17 ex Odys. IV. 557—560 traieci sunt, quod eo spectat, ut hisce versiculis ex IV libro sumptis et nostro loco positis, prodeat sententia, quae narrationem carminis quinti et sequentium ad eam, quae antecedit narrationem, revocet, eoquae, ut credamus, nos moveat, narrationem etiam in V-to carmine aequaliter constanterque ingredi. — Nec tamen ea ratio nos circumvenit. Etenim ex re narratur in IV carmine, Proteus per fraudem captus atque vinctus Menelao, qualis sors obtigerit Odysseo et ubi πολυμήτις Ὀδύσσευς sit et versetur; in concilio autem deorum non facile invenitur ratio, quare hoc idem affirmemus, nisi forte credamus vim huius sententiae in eo positam esse,

ut, cum sit Odysseus in tali discrimine, Iuppiter magis misericordia moveatur ideo, quod etiam filio Odyssei Telemacho vel maximum periculum a procis insidias ei struentibus immineat, qua ratione apta cohaerentia utriusque sententiae non negatur, probatur tamen minime utramque ita quamvis per se apte iunctam sententiam ad antecedentem narrationem spectare eamque omni ex parte respicere atque postulare.

Versus 21 et 22 ex Odysseae carmine primo 63 et 64 hic transpositi. Concedimus tales repetitiones vel saepissime apud Homerum in allocutionibus et responsis inveniri, quare de iis nihil agemus; aliud vero iudicium est nostrum, si proximos duos versiculos 23 et 24 ex Odysseae libro XXIV. 479. et 480. assumptos cognoverimus, ubi sententia, quam hi versiculi exprimunt, suo loco posita esse videtur, cum Minerva sollicita sit, quomodo Odysseus necatis procis Ithacenses sibi reconciliet et in ea re ex Iove quaerat, sitne futurum, ut quae sunt adversae factiones armis certent, an foedus componant? Cui Iuppiter, ut filiae animum sedet, benevolentia et hoc loco aptissime respondet, non esse, quare desperet atque Odysseo, quamvis procos necaverit, timeat, cum ea ipsa consilium ceperit, ut Odysseus revertatur et a procis poenas repetat, qua in cohaerentia et versus et sententiam aptissime positos, quis est, quin ignoret; quod idem de nostro loco haud quisquam affirmaverit, praesertim cum monuerimus supra, quam in partem sententiae in hisce versiculis expressae et cum antecedenti oratione collatae accipiantur. — Nostro loco versus inepte sunt positi. Iuppiter magis miseriis pressum Odysseum iuvasset et Minerva magis esset contenta, si Iuppiter in oratione sua dixisset paratum se esse efficere, ut Odysseus in patriam reverteretur.

Ex iis, quae supra exponebamus, fit planum, prooemium V-ti carminis Odysseae a versu primo usque ad versum 27-um compositum esse ex versibus sumptis ex aliis locis Odysseae, ubi sunt suo loco et aptam efficiunt sententiam idque factum esse eo consilio, ut pro-

oemii narratio ad antecedentem orationem, quae quatuor primis carminibus Odysseae continetur, spectet et referatur eoque sententiae et narrationes arcta iunctura constrictae et colligatae esse videantur. Scimus equidem, neque est nobis incognitum, saepe apud Homerum versus iterari ita, ut iidem versus duobus vel pluribus locis verbum e verbo legantur, qua in re explicanda vel maximam laudem meruisse videtur doctissimus Godofredus Hermannus in libello, qui inscribitur: „de iteratis apud Homerum“, quo in libello doctissimus vir invictis argumentis probavit iterationes apud Homerum nonnunquam et iuveniri et postulari et necessarias esse, quam legem compositores utriusque carminis Homericum latius evoluerunt, huic usui innixi sunt et versus ad arbitrium iterabantur. In opusculo, quod modo commemoravimus, Hermannus firmissimis argumentis ac rationibus docet, tria esse genera iterationum versuum apud Homerum. Itaque iterantur iidem versus in comparationibus, et in legationibus, ubi legatus Homericum modo loquendi rem, quae sibi nuntianda est mandata iisdem verbis, quibus percepit, ei, ad quem missus est, mutatis mutandis, nuntiat, quod genus iterationis saepius in utroque carmine Homericum invenitur.

Alterum genus iterationis est eius modi, ut, si vere rem consideraverimus, iteratio nulla habeat locum, cum inveniatur ea hisce Homericis locis, ubi duo vel plura carmina Homericum a quodam auctore in unum sunt iuncta et conglutinata. Cum igitur iidem versus in utroque vel unoquoque carmine positi fuerint, non est, quare miremur, quod hi iidem versus pristino loco relictis duobus locis iterum leguntur in carmine ex pluribus carminibus composito. Tertium genus iterationis illud est, quod compositores Iliadis et Odysseae ipsi dedita opera in utrumque carmen inseruerunt nonnullis locis, ubi narratio minus apte procedere neque cohaerere videbatur, idque fecerunt eo consilio, ut claudicanti atque interruptae cohaerentiae sententiarum succurrerent; ad quod genus iterationis et nostri versiculi, qui in prooemio V-ti

carminis 1—28 leguntur, sunt referendi, ex quo sequitur hos versiculos esse spurios et ideo e textu eliminandos, quo facto alterum concilium deorum interpolatum esse, statuimus, quod et internis et externis rationibus firmare planumque facere conabamur ita, ut secuti simus et iudicia multorum doctissimorum virorum, qui in ea re omnes consentiunt neque litem movent, et si quid potuerimus, nonnihil ex nostro iudicio probaverimus.

His ita disputatis planum est 28 priores versiculos quinti carminis *Odysseae* suppositos atque ex aliis carminibus esse translatos, quos, si amoverimus, lacunam habemus, quam nisi expleverimus, narratio quinti carminis, si a versu 29 incipiatur, nulla ratione cum re quarti carminis cohaeret neque ad eam refertur, quam difficultatem, ut amoveamus, ad duas res animum advertere debemus. Certe notum est nobis et omnibus existere viros eosque doctissimos, qui utrumque carmen *Homericum* et ab uno vate compositum et in utroque certam rationem consiliumque esse expressa, ad quae omnia episodica sint referenda et quibus utrumque carmen quasi continueatur, affirmant atque defendant. cum alii sententiam contrariam veram esse contendunt. Verum est equidem eos quoque, qui unitatem carminis defendant concedere, initium quinti carminis esse interpolatum; attamen difficultati mederi posse contendunt, ita, ut in locum alterius concilii alios versus ponant, qui narrationem quarti et quinti carminis arcte coniungant. *Nitschius* sociique eius per totum carmen *Odysseae* putant penetrare unam sententiam ad quam omnes aliae sententiae, descriptiones, episodica sint referenda. *Nitschius* dividit *Odysseam* in quatuor partes. Prima pars a carmine I. usque ad finem carminis IV-ti agit de *Odysseo* absente.

Carmen alterum a V.—XIII. v. 123. de *Odysseo* domum reverso. — Carmen III. de *Odysseo* reverso et poenas de procis sumere parante. XIII. 125. — XVII. 182. Carmen IV. de *Odysseo* procos ulciscente et animum populi propter trucidationem procorum offensum

placante. Haec sententia Nitschii, a qua Faesius, quoad carmen Nitschii III. et IV. paullum discedit, ceterum eidem assentitur. Nos vero contendimus primum maius carmen Nitschii aptius carmen de Telemacho iter suscipiente et peregrinante nominari, cum in quatuor primis carminibus res a Telemacho in Ithaca, Pyli et Spartae gestae proferantur et cum sit Telemachu filius Odyssei per se sequi videtur, ut Odyssei absentis nonnunquam fiat mentio, praesertim cum de procorum lasciviis et iniuriis domo Odyssei illatis latius et vivide narretur, quae omnia haud talia esse putaverim, ut iam ideo, quod mentio, fiat Odyssei, totum carmen ab eo nomen ducat, quamvis omnes actiones ad Telemachum sint referendae et ab eo perficiantur, quare et narratio huius maioris carminis Nitschii sive quatuor priorum carminum Odysseae nulla ratione ad ea, quae in V. carmine narrantur, referri neque cum iis iungi neque eadem postulare videtur, quod idem valet de narratione a V. carmine incipiente, quae per se stare potest neque ad eam, quae antecedit narrationem quodam modo refertur. neque eam postulat, ut apte, plane progrediatur atque per se cohaerentiam sententiarum servet.

Si Odysseam a V. carmine legere incipiamus, narratio longius progrediatur, donec refertur, ad ea, quae in quatuor primis carminibus narrantur. quamvis parva mutatione versuum efficiatur, ut narratio usque ad finem Odysseae nulla ex parte quatuor prima carmina postulet, per se stet et totum perfectumque opus praebeat. Si licet comparationibus aliunde desumptis uti, refertur narratio a V. carmine instituta ad quatuor prima carmina ita ut absentia Teucris in fabula Sophoclis, quae inscribitur „Aiax“ ad actionem fabulae. Ut enim absentia Teucris non est necessaria, ut actio fabulae progrediatur et nodus nectatur, ita quoque itinera et profectiones Telemachi cum Minerva narrationem de Odysseo reversuro, revertente et reverso neque iuvant neque eam postulare neque retardare videntur. Sophocles potuit quoque in fabula varias regiones, in quibus Teucer erat, describere.

et quo consilio profectus sit aliaque narrare, sed cum ea omnia ad fabulae consilium nullo modo referantur, paucis tantum expedit rem Teucrum abiisse, quod idem valet de quatuor primis carminibus Odysseae, si ea ad sequentem narrationem referimus. Quin etiam ne necessarium quidem est plane dicere in V. carmine Odysseum esse absentem, cum omnes sciamus fieri non posse, quin quis revertat, nisi prius iter susceperit et eo modo domo sit absens. Quod si qui dicant, nos minus facere recte, si naturam carminum Homericorum et fabularum Sophoclis eadem ratione metiamur, iis ita responsum esse volumus, ut sciant nos minime naturam internamque rationem compositionis in utroque genere servatae comparare esse ausos, sed tantum similitudinem et analogiam in referendis episodiis ad sententiam primariam in nostrum usum vertisse.

Si quis Odysseam evolvat, ut legendo voluptatem capiat, certe narrationem vel aptissime progredi omnesque partes secum artissime cohaerere putabit; Ita enim artifice carmina in ordinem redacta sunt, ut unum et ab eadem manu exaratum opus exhibere videantur, utque, quod est mirandum, doctissimi illi scrutatores Alexandrinae scholae: Zenodotus, Aristophanes alique decipi se passi sint et sagacissimus ille investigator carminum Homericorum Aristarchus, qui aliis locis nonnullos versus et extremam partem Odysseae spurios esse coniecerit, ne unum quidem versiculum in prooemio carminis quinti in dubium vocarit, quod non est mirandum, si nobiscum reputemus necessarium fuisse aut omnes 28 versus in dubium vocare, ordinem narrationis interrumpere et difficultati mederi aut omnes versus retinere et Odysseam opus ab uno auctore compositum agnoscere. Nostris demum temporibus parata est his versibus difficultas, cui unitarii quoque assentiuntur, qui tamen malo ita posse mederi putant, ut 28 versus eiiciendos et ponendos statuunt alios versus, qui et aptum sint prooemium et totam narrationem antecedentium carminum respiciant, excipiant atque postu-

lent. Difficile quidem esse dicunt pro certo affirmare, qui versus initio primum positi et deinde a secunda minus perita manu amoti fuerint at sententiam, quam expresserint versus hanc fuisse coniectura se adsequi posse contendunt.

Duae propositiones Minervae in primo concilio deorum factae ita perficiuntur, ut uno eodemque tempore Minerva in Ithacam, Mercurius autem in insulam se conferant, quas duas res cum vates simul agere non potuerit, narrat Minervam ad Telemachum esse profectam et deinde praemissis quatuor carminibus et narratis, quae dea cum Telemacho gesserit, revertitur ad secundam propositionem dicitque eodem tempore atque Minerva in Ithacam se contulerit, Iovem Mercurium ad se vocasse, eique mandasse, ut Calypsonem adeat eique decretum deorum de Odysseo reducendo nuntiet, quod optime efficiatur hisce versibus.

*Ἦμος ἀπ' Ὀδύμπου καρήνων Παλλὰς Ἀθήνη
εἰς Ἰθάχην ἀπέβη μῦλλον μένος ἐν φρεσὶ θείναι
Τελειμάχῳ καὶ μὲν πέμψαι μετὰ πατρὸς ἀκουήν
τῆμος ἄρ' Ἑρμείην κάλεσεν νεφεληγερέτα Ζεὺς
καὶ μὲν φώνησατ' ἔπειτα πτεροέντα προστῆνθα*

His versibus positis et narrationi a versu 29. carm. V-ti iunctis difficultatem esse sublatam contendunt ii, qui unitatem Odysseae defendunt, cum altero concilio sublato quatuor prima carmina cum sequentibus ita iungantur, ut narratio rectissime procedere vel potius fluere videatur, quod nos non negamus, paratique sumus in eam sententiam pedibus ire, nisi aliae orerentur difficultates, quae nos impediunt, quominus sententias horum doctissimorum virorum, quos honoris causa nominamus, amplectamur. De his difficultatibus infra uberius latiusque disputabimus.

Iam supra satis est dictum, quomodo narrationes quatuor priorum carminum cohaereant cum iis, quae in sequentibus carminibus narrantur. Nunc vero non id agimus, ut de ea re iterum disputemus, sed illud etiam atque etiam considerare debemus, sitne narratio de

proficiscente Telemacho an illa de revertente Odysseo maioris momenti in rebus Odyssei, quod etiam aliquid valere putamus in diiudicanda quaestione, sitne Odyssea opus ab uno scriptore ratione atque consilio exaratum. Si enim Odysseam opus ab uno viro exaratum ponamus, nulla subest dubitatio, quin fuerit ille, qui tantum tamque egregium opus consilio certo composuerit, vir praestanti ingenio praeditus nec non litteris et artibus institutus, a quo optimo iure postulamus, ut, si res Odyssei tractare atque in unum opus redigere voluerit, det primas partes narrationibus, quae Odysseum miseria oppressum attineant. At quid tandem in Odyssea in hac re factum esse deprehendimus? Quae narratio in Odyssea, si Odysseum spectamus, est maioris ponderis et quae tenet principem locum? In primo concilio deorum proponit Minerva, ut Mercurius se ad Calypsonem conferat, quae Odysseum dimittat se ipsam autem in Ithacam ituram dicit, quod si diu multumque reputamus atque ad illud animum advertimus omnia, quae a Minerva sint proposita, Odysseum prae primis spectare atque eam esse causam, quae moverit Minervam in primo concilio, ut de Odyssei sorte fortunaque conqueratur, iuste postulare debemus, ut propositio primo loco facta atque Odysseum spectans prius perficiatur idque ab auctore eo modo fiat, ut eam rem prius explicet narretque.

Quare compositor in Odyssea, si unum opus exaraverit, narrationes ita debuit disponere, ut ea propositio, quae agit de Odysseo eumque respicit primo ponetur loco, quam altera propositio de Telemacho agens excipere potuit. Non impedimus, quominus Minerva delectationis causa vel Telemachi rebus consulens in Ithacam se conferat et cum filio Odyssei proficiscatur atque vagetur quod tamen etiam postea perficere potest, quum ea res ex deae voluntate pendeat. Prima propositio, quae movet Athenam, ut in concilio loquatur atque de Odyssei casibus fortunisque queratur prius ponenda neque Iovis voluntati ac arbitrio commitendum fuit, quando Mercurius ad Caly-

psonem esset mittendus. Debuit igitur Minerva omnibus rationibus niti, ut decretum de reducendo Odysseo exsequeretur Mercuriusque in insulam Ogygiam mitteretur. Tamen haec omnia dea, quam in ceteris rebus animo et consilio paratam esse scimus, omnino negligit neque curare videtur, cum ipsa oratione sua finita properet proficisci atque, ut ita dicam, avolare videatur ad suum Telemachum neque ex Iove quaerat, sint ne probata, quae ipsa proposuerit et utrum sperare possit, fore, ut Iuppiter priorem Odysseum spectantem propositionem sit perfecturus. Hac in re Minervam inconsiderate atque incaute egisse, quis est, quin videat? Debuit igitur Minerva in Olympo morari et exspectare, donec Mercurius in Ogygiam iret et hoc debuit scriptor primo loco commemorare, quo facto Minerva sese in Ithacam conferre ibique itinera suscipere potuit. Narrationes aptissime sequuntur, si eas ita disponamus. Oratione Minervae finita mittit Iuppiter Mercurium in Ogygiam, quo facto Minerva ei gratias agit, atque in Ithacam se ire dicit, abit et omnia haec peragit, quae in sequentibus carminibus sunt enarrata. Quid igitur movit compositorem Odysseae, ut hanc rationem in narrando sequi intermitteret et tamen totum opus Odysseam inscriberet.

Quod si quis dicat propositionem Minervae alteram principem locum tenere debere, ei sit dictum nos intelligere non posse, quare et qua ratione servata id fiat, cum propositio, quae est in reducendo Odysseo maioris momenti, principem locum quodam modo postulare videatur. Si initio cuiusdam maioris consilio atque ratione exarati operis memorentur narrationes minores, quae ad primam narrationem referantur, eam praeparant, iuvent atque cum eadem arctissime cohaereant, certe est ea ratio in ordinandis narrationibus servanda. At in Odyssea, quae est cohaerentia inter narrationem in quatuor primis carminibus expressam, quae tota agit tantum de Telemacho, et illam in sequentibus carminibus, quae Odyssei casibus enarrandis est occupata?

Nonne utraque narratio per se stare potest? Neque eam rationem probamus, si quis contendat eodem tempore et Minervam in Ithacam se contulisse et Mercurium insulam Ogygiam petiisse, idque tamen a poeta simul commemorari nequaquam potuisse. Hanc sententiam minime impugnaremus, dummodo, quod est ad evolendam narrationem Odysseae maioris momenti, ut supra memoravimus, prius Mercurius in insulam Ogygiam proficisceretur. Quod si autem quis contendat, poetam in disponendis ordinandisque narrationibus minus rectam rationem consiliuque esse secutum, hoc idem valere dicimus atque affirmare, poetam non aptum fuisse narrationes aliqua ratione certoque consilio ordinare eumque litteris politum haud fuisse. His ita dictis planum est elaborasse quemdam virum, ut ex minoribus carminibus opus maius totum certa ratione ac consilio componeret et Odysseam inscriberet.

Si Odyssea est opus exaratum ab uno scriptore, si continetur aliqua sententia, consilium et rationem ex meditatione et ingenio eiusdem viri eam fluxisse, ut statuamus, necessarium esse putaverim. Sit vel maxima facultas poetica scriptoris, non est tamen negandum, quin opus maius, quod una sententia, quae familiam ducit, ad quam omnia referantur, contineatur, sine ratione, meditatione, litteris atque disciplina possit componi totumque unum appellari. His ita disputatis in eam sententiam descendimus, quae statuit Odysseam esse nequaquam opus unius scriptoris neque ab uno homine compositum sed esse Odysseam ab uno vel pluribus viris, ex pluribus carminibus Homericis in unum censertis compositam narrationem, qua compositione utrum sit ille vir assecutus, quod intenderit, infra fiet planum, cum cohaerentiam sententiarum in sequentibus narrationibus a libro V-to incipientes etiam atque etiam consideraverimus. Sed regrediamur paulo repetamusque narrationem, quae agit de Telemacho cum Minerva Pylum et Spartam proficiscente. Meminerimus Telemachum cum Minerva Pylum, deinde Pylo profectos esse Spartam, ubi ho-

spitio Menelai utuntur conviviiis delectantur neque tamen certi quidquam de Odysseo audiunt, quare Telemachus domum redire parat, ut Eurycleae in *carm. IV. 594* promissit, se intra spatium duodecim dierum rediturum idque Menelao notum fecit, cui Menelaus non dissentitur, sed potius munera hospitalia dat, *IV. 613—619*. Speramus fore Telemachum statim rediturum, quod, ut supra est memoratum, non fit, cum narratio interrumpatur et res in Ithaca proferantur, ubi proci Telemacho insidias parant et Penelope, cum audiverit, quantum periculum filio suo impendeat, vehementissime pectore angatur sollicitaturque, cuius animum placat Minerva in somno ei apparens et promittens: se ipsam filium in patriam reducturam, quare omnes curas pectore excutiat.

Narratio de Telemacho interrumpitur, sequitur concilium deorum, de quo supra egimus. At ubi gentium sit noster Telemachus, ne Minerva quidem in altero concilio dicit. In eodem altero concilio mittit Iuppiter Mercurium ad Calypsonem, qui ei nuntiet, ut Odysseum ire patiat. Mercurius mandata exsequitur, benigne a Nympha excipitur, nuntiat ei voluntatem deorum, quibus auditis Calypso Odysseum dimittit et Odysseus navigat rate a se constructa vectus. Ne multa, cum ea non sunt usui, Odysseus venit post varios casus in terram Phaeacorum, a quibus in patriam deducitur, ubi Eumeium adit. Itaque narrat vates a *V. carmine* rem, quae tantum ad Odysseum pertinet, ubi vero sit Telemachus, ne verbo quidem memoratum est. Ubinam moratur filius Odyssei? Sequimur narrationem a *V. carmine* neque quidquam de eius fortuna compereimus et iam *carmen XIV.* usque ad finem diligenter evolvimus. Iam omnem spem abieciimus nos aliquid de Telemacho compertum habituros, cum ex inopinato in *carmine XV.* legamus, eodem tempore, quo Odysseus apud Eumeium moratur, Minervam consilium cepisse, domum reducendi Telemachi, qui diutius apud Menelaum moratur, quam est pollicitus nutrici suae Eurycleae. Opinionem, quod eodem tempore et Odysseus ex Ogy-

gia et Telemachus Sparta sint profecti, silentio premimus, cum de eadem re satis superque est disputatum supra. At fortasse Telemachus impeditur, quominus domum redeat? Quid multa? Quodcumque est, quod Telemachum impedit, quominus domum statim redeat et ubi fuerit, cum in fine IV-ti carminis narratio de eius itinere interrupta sit et quid egerit, vates seu scriptor, qui aliqua certa ratione atque consilio opus composuerit, commemorare debuit, quod in *Odyssea* factum nonprehendimus.

Sed mittamus haec et redeamus ad Telemachum in XV-to carmine reditum parare sibi in animo esse dicentem. Menelaus non adversatur, sed res ab ovo paene incipit. Sequitur enim coena; Deinde enumerat Menelaus munera, quae dat Telemacho et utitur iisdem verbis et versibus, quos iam in carmine IV. 613—619. XV. 113—119 in eadem re legimus. Quare iterantur in iisdemque versus? Quare proferuntur eadem sententiae? Scimus iam e IV. carmine Telemachum iter parare et Menelaum ei munera dare velle. Quorsum haec iteratio et repetitio, cum easdem nec cohaerentia sententiarum neque sensus, neque alia quaedam ratio probabilis postulare videantur. Telemachus domum proficiscitur, venit in Ithacam et improvise apud Eumeium in patrem incidit. Ea quae sequitur narratio, agit de iis, quae Odysseus usque ad internationem procorum fecerit, ita, ut in XV-to carmine narratio Odyssei casum fortunamque attinens interrupta sit eo, quod intrasa est narratio de redeunte Telemacho, de qua re vates pauca tantum proferre optimum esse censuit, cum preperaret minis ad Odysseum apud Eumeium morantem. Reditus et iter Telemachi erant necessarii commemorandi, cum poeta vellet, ut pater cum filio in Ithaca congregaretur eiusque opera in necandis procis uteretur. Commemoravit igitur tantum Telemachum a Minerva monitum iter domum esse ingressum, et ne sit narratio nimis sicca, si tantum paucis versibus rem expediat, inserit narrationem de Telemacho colloquente cum exulante Teocly-

mene, quem navem ascendere iubet secumque proficisci eo fortasse consilio, ut nunquam deinceps eius vatis fiat mentio. Hanc narrationem de vate exulante a Telemacho in navem accepto, ideo tantum compositor inseruisse videtur. Ne paucis versibus narretur et Telemachum Pylō profectum et in Ithacam venisse neve Odysseo facultas colloquendi cum Eumeio adimatur et ut tempus, quod Telemachus in reditu domum peregerit per speciem saltem narratione quadam expleatur. Tota haec narratio de redeunte Telemacho nihil pertinet ad narrationem de Odysseo reverso, cum id maioris momenti sit, quod Telemachus cum patre congrediatur. Utrum vero Telemachus in Ithaca sit, neque ubicunque sit profectus, an reversus ex itineribus in patrem incidat, ut narratio ea ratione procedat nihil interest, cum id tantum necessarium sit ad internecionem procorum perficiendam, ut Telemachus adsit et cum patre congrediatur. Telemachus melius rebus Odyssei, ut mihi quidem saltem videtur providisset, si eum pater a matre remerantem conspexisset, multaue comperisset, quae Odysseo ad cetera consilia perficienda usui essent. Si rem consideremus, planum nobis fit in decimo quinto carmine narrationem de Telemacho Sparta reversuro in carmine IV-to interruptam, eadem ratione continuari, atque id factumprehendimus initio quinti carminis, ubi ex repetitis et aliunde desumptis versibus compositum est alterum deorum concilium eo consilio, ut primum a Minerva in primo concilio deorum factam propositionem de reduciendo Odysseo excipiat et eo modo utramque narrationem de Telemacho iter faciente et eam de Odysseo domum revertente coniungat iuncturaque ex versibus per vim ex antecedentibus carminibus traiectis fiat. Idem nostro quoque loco factumprehendimus, ubi in carmine XV. v. 113 narratio de Odysseo finitur et Telemachus revertens introducit. Cum apta sententia ad utramque narrationem iungendam defuisset secutus est compositor eandem, quam in V. carmine didicerat rationem atque mutuatus est versus ex quarto carmine,

ubi narratio de Telemachi itineribus interrumpitur. Ea ratione id egit compositor, ut narrationem de Telemacho in IV. carmine interruptam, ad carmen XV, ubi Telemachus domum revertitur referat atque hoc modo unitatem operis iuvet, quibus innixi iuste meritoque hoc quoque loco interpolatos esse versus statuimus. In incerto ponimus, utrum hi soli, an plures versus sint aliunde desumpti, hoc tamen pro certo affirmamus, eum, qui carmina Homerica in unum opus voluerit coniungere vel maxime elaborasse, ut varias narrationes coniungeret ita, ut unum totum per se perfectum opus efficerent. Iam supra memoravimus, narrationem quatuor priorum carminum Telemachum solum respicere et in fine quarti carminis eandem interrumpi, initio quinti carminis novam narrationem de Odysseo incipi, quae ne verbo quidem Telemachum commemorat et usque ad XV. carmen continuatur, ubi haec narratio interrumpitur, ut reversurus introducitur Telemachus, quod aptius in fine IV. carminis ponitur, ubi narratio de Telemacho non solum difficultatem movet nullam, sed potius cum antecedentibus cohaeret. Itaque videmus locos in carminibus V. et XV. memoratos, de quibus egimus, esse tales, ut narrationes in iisdem interruptae vel inceptae sese non solum respiciant sed etiam postulent, imo vero secum coniunctae unam aptissime fluentem per se stantem exhibeant narrationem, quae habet et aptum initium et aptissime concluditur.

Quod igitur se offert eo utamur et iungamus initium primi carminis a versu 1—87 narrationi V-ti carminis a versu 29. et narratio quae, de Odysseo agit quasi sua sponte fluit et quod exspectamus atque postulamus, primo concilio deorum finito Hermes, sicut est decretum ad Calypsonem in insulam Ogygiam mittitur, ita ut et sententiae aptissime atque ut ita dicam logice sequantur. Hisce ita iunctis narratio de Odysseo revertente usque ad carmen XV-um continuatur, ubi eadem per memoracionem Telemachi domum reversuri interrumpitur, quod impedimentum ut tollamus, narrationem

XV. carminis de Telemacho cum fine XV. carminis iungamus. quo facto et narratio de Odysseo usque ad finem profertur, et alteram narrationem perfectam de Telemacho lucramur, cui coniunctioni narrationum etiam hoc videtur favere, quod utroque loco, quo narrationes divulsas coniungimus iuncturam ex repetitis versibus factam atque ea ratione in utroque loco interpolationem statuendam esse supra est demonstratum, ex quibus fit planum Odysseam constare ex duobus maioribus carminibus, quorum utrumque per se stat et est omni ex parte perfectum atque absolutum opus et quorum alterum a versu 29. carminis V. incipiens et 87 versus priores carminis I. sequens de Odysseo solum tractat et igitur aptissime Odyssei reditus *Νῆστορ* est nominandum; alterum vero a versu 87 carminis primi usque ad finem IV. carminis, versui 113 carminis XV. iunctum eodem modo tantum itinera profectionesque Telemachi memorat ideoque „Telemachia“ seu carmen Telemachum eiusque itinera celebrans vocandum, quibus innixi Odysseam ex duobus primum per se cantatis maioribus carminibus compositam esse censemus.

Non est dubium, quin et haec duo maiora poemata Odyssea et Telemachia ex singulis minoribus carminibus composita sint, quod doctissimi viri invictis argumentis probarunt, cum multos locos versusque in dubium vocarint, multos vero insertos atque vestigium compositionis prodere demonstrarint. Quando vero compositio et coniunctio minorum carminum sit facta, donec paulatim decursu temporis Ilias et Odyssea sint confectae, quis tandem divinari potest? Omittimus alios locos, ubi doctissimi viri dubitationem quandam movent et nobis satis fecisse videmur, si de nostris in dubium vocatis locis nonnihil disputemus. Coniunximus supra primos 87 versus primi carminis Odysseae cum narratione carminis V. a versu 29, quo modo narrationem minime claudicare, sed perpetuo fluere videmus. Si hos priores 87 versus carminis primi iterum atque iterum consideremus, nostrum iudicium de compositione Odysseae rectum

iustumque fuisse comprobatur. Quid enim narrat vates in prooemio primi carminis? Initio primi carminis notam nobis facit vates rem, de qua est cantaturus, sed quare ne verbo quidem de iis memoraverit, quae in carmine primo a versu 88 usque ad finem carminis quarti narrat, quod tamen sine dubio fieri debuit, cum prooemium omnia, quae in sequentibus narrentur complecti et praefari debeat. Hoc in nostro prooemio servatum nonprehendimus, cum vates se de Odysseo cantaturum dicat, Telemachum vero nihil curet, ac si is aequiparandus esset in narratione Eumeio. Doctissimus I. Baccerus docet primis 87. versibus carminis primi Odysseae naturam et vim versuum Homericorum deesse.

In prooemio I. carminis nomen Odyssei non adducitur, sed circumscribitur per quasdam proprietates, quae sunt tales, ut aut Odysseo sint alienae, aut ad unumquemque heroa Graecorum referri possint, quod iam veteres Graeci intellexerunt, cum Antisthenes vituperaverit Homerum, quod Odysseum *πολύτροπον* appellaverit. Si comparamus prooemium Odysseae et Iliadis, intelligimus prooemium Iliadis aptissime indicare, quae in sequentibus sit vates narraturus, quod de prooemio Odysseae haud potest dici, cum in eodem nulla fiat mentio Telemachi, cuius itinera tamen in Odyssea latius uberiusque narrantur. Id tamen non est mirum, si reputemus compositorem, qui ex maioribus poematibus unum totum una sententia constrictum opus efficere voluerit, debuisse prooemium poematis, quod Telemachiam vocamus, praeterire et nonnullos versus sententiasque mutare. Quales hi versus fuerint parum curamus, sed tantum prooemium primi carminis cum narratione carminis V. a v. 29 incipiente iungimus eoque modo fluentem orationem et poema per se perfectum nanciscimur. Retinetur concilium deorum, Odysseum in patrocinium suscipit Minerva, cuius oratione finita Iupiter Mercurium ad Calypsonem mittit eumque alloquitur: *ὥς ἔφαθ' ὁ δ' Ἐρμείην προσέφη νεφεληγερέτα Ζεὺς*. At nunc consideremus verba, quae Iuppiter dicit ad Mercurium et iterum dubita-

tio quaedam suboritur, cum et hi versus, quibus Iupiter Mercurium ad Calypsonem mittendum censet, sint trajecti ex aliis locis, ubi apte ponuntur. Versum 29 praeterimus, cum is saepissime in re tali apud Homerum occurrat, at versus 30 et 31 translati sunt ex Od. I. 86 et 87. Versus 32=Od. IX. 521. Versus 33 compositus est ex Il. XII. 394 Od. V. 339 et Od. XVII. 444. Versus 34 ex Od. VI. 170 Il. IX. 363. Versus 35 et 36.=Od. XIX. 279 et 280. Versus 37 et 38.=Od. XXIII. 339. Versus 39 et 40.=Od. XIII. 136. Versus 41 et 42.=Od. V. 114 et 115.

Oratio Iovis composita est e versibus aliunde sumptis, quod efficit, ut nascatur suscipio hanc quoque orationem a concinatore Odysseae mutata esse. Accedit quoque alia ratio, quae nostram opinionem firmat. Comparemus hanc orationem Iovis cum ea, qua Mercurius dimittendum esse Odysseum Calypsoni nuntiat (V. 105) et laesam videmus legem, qua Mercurius, ut est mos legatorum Homericorum, verba repetere et tantum ea, quae sint mutanda immutare debet, quod ab Homero semper observari doctissimus Godofredus Hermannus in opusculo supra memorato pag. 6. pluribus exemplis firmavit, ex quo fit planum, compositorem Odysseae eam quoque orationem immutasse. Si ex Mercurii oratione ad Nympham V. 99. conicere licet, alloqui Mercurium Iupiter debet ita :

*Ἑρμεία, σὺ γάρ αὖτε τὰ τ' ἄλλα περ ἄγγελός ἐσσι,
ἔλθῃ καὶ Ὠρυγάνῃ νῆσιν τάχα, ὄφρα Καλυψοῖ
Νύμφῃ ἐν πλοκάμῳ εἴπῃς νημερτέα βουλὴν.
Ἔστι γὰρ τῇ πάρ' ἀνὴρ, ὃς διζυρώτατος ἄλλων
τῶν ἀνδρῶν, οἱ ἄστυ πέρι Πριάμοιο μάχοντο
εἰνάετες. δεκάτην δὲ πόλιν πέρσαντες ἔζησαν
οἴκαδ'. ἄταρ ἐν νόστῳ Ἀθηναίην ἀλείποντο,
ἧ σφιν ἐπ' ὠρσ' ἀνεμίων τε χαλὸν καὶ κύματα μακρά.
Τὸν δ' ἡ μὲν σὺ ἄνωγ' ἀποπέμπεμεν ὅττι τάχιστα·
Ὅν γὰρ οἱ τῇδ' αἴσω φίλων ἀπονόσσειν ὀλέσθαι,
ἀλλ' ἔτι οἱ μοῖρ' ἔστι φίλος τ' ἰδέειν καὶ ἰκέσθαι*

οἶκον ἐς ὑψόρουφον καὶ ἐὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
 Ὡς ἔφατ' οὐδ' ἀπίθασε διάκτορος Ἀργεϊφόντης..

Haec oratio praefigitur aptissime sequenti narrationi de Odysseo reversuro et revertente, neque necessarium est, ut mentio fiat Phaeacorum, cum eadem ratione Scylla Charybdis aliaque essent commemoranda. Claudius disputationem evictumque habemus Odysseam ex pluribus carminibus compositam esse. Quando et quomodo haec compositio facta sit, ne opinari quidem possumus sequimurque in ea re Wolfium, qui in Prolegomenis ad Homerum p. 264. haec dicit: Habemus nunc Homerum in manibus, non qui viguit in ore Graecorum suorum, sed inde a Solonis temporibus usque ad Alexandrina mutatum varie interpolatum, castigatum, emendatum.



Dekretem 18. lipca 1882. l. 9747 został prof. Edward Berger przeniesiony w tym samym charakterze do Sambora, a Józef Wasilkowski zamianowany rzeczywistym nauczycielem w Kołomyi do l. 10314.

Rozp. z 25. sierpnia 1882. l. 8564 oznajmia Wys. Rada szk. iż według rozp. Minister. z maja 1882. l. 6350 funkcyja aplikanta trwać może tylko jeden rok.

Dekr. z 30. sierpnia 1882. l. 14504 został Euzebiusz Szajdzicki mianowany rzeczywistym nauczycielem tutaj.

Rozp. z 26. września 1882. zaliczona książka: Deutsches Lesebuch etc. v. Georg Harwot 1882. w poczet książek szkolnych.

Dekr. z 30. września 1882. l. 10406 mianowany Stanisław Lewicki aplikantem przy tutejszém c. k. gimnazjum, a dekr. z 29. października 1882. l. 11595 aplikant tutejszy Franciszek Gutowski zastępcą przy gimnazjum w Buczaczu.

Reskr. z 2. grudnia 1882. l. 378 nadaje Wys. Prezydium R. szk. kr. p. Teofilowi Gruszkiewiczowi tytuł c. k. profesora.

Dnia 21. grudnia 1882. obchodzono rocznicę 600-letniego panowania Dynastji Habsburskiej w sposób uroczysty. Po solennem nabożeństwie odbytém w gr. kat. Cerkwi i odśpiewaniu Hymnu cesarskiego zgromadziła się młodzież gimnazjalna w przyozdobionej sali, gdzie dyrektor zakładu w obec reprezentantów ck. Starostwa, zwierzchności miejskiej i szerszej publiczności objaśnił młodzieży historyczną ważność aktu a naucz. Szajdzicki podniósł zasługi niektórych członków Najdostojniejszej Dynastji w mowie zastosowanej do okoliczności. Następnie uczciła młodzież tę chwilę podniosłą produkcjami deklamacyjnymi i muzycznymi, kończąc odśpiewaniem wspaniałej kantaty kompozycyi prof. Rudnickiego.

Rozp. z 29. stycznia 1883. l. 400 zalicza Wys. Rada szk. „Weltera dzieje powszechnie, przełożył Zygmunt Sawczyński, wyd. 4-te w pocz. książek szkolnych.

W drugiej połowie stycznia 1883. odbył c. k. Inspektor szkół średnich, W-ny radca szkolny Antoni Soltykiewicz ścisłą lustracyą zakładu.

Rozp. z 25. lutego 1883 do l. 1363 poleca Wys. Rada szkol. krajowa, aby przy klasyfikacyi w razie grożącego stopnia trzeciego nie wliczano ujemnej cenzury z jęz. ruskiego do sumy cenzur ujemnych.

Rok zakończono uroczystém nabożeństwem i rozdaniem młodzieży świadectw 15. lipca rano.



III.

Plan nauki.

I. klasa (dwa oddziały).

- Religia:** 2 godziny tygodniowo. — Zasady katolickiej wiary i obyczajów podług książki Szustera w tłóm. X. Zielińskiego. Uczniowie obrz. gr. uczyli się z książki X. Torońskiego.
- Język łaciński:** 8 godzin tygodn. — Nauka o prawidłowych formach imienia i słowa w połączeniu z praktycznymi ćwiczeniami przy użyciu gramatyki i ćwiczeń Samolewicza. — Po cząwszy od listopada co tydzień zadanie szkolne, a w 2. półroczu oprócz tego co miesiąc zadanie domowe.
- Język polski:** 3 godziny tygodn. — Podług gramatyki Małeckiego nauka o zdaniu pojedynczém, najważniejsze zasady głosowni na przykładach, nauka o formach do liczebnika włącznie. Czytanie wypisów, opowiadanie i deklamacya. Co tydzień ćwiczenie ortograficzne lub zadanie na przemian.
- Język rusk i:** 3 godziny tygodn. — Według gramatyki Osadcy nauka o zdaniu pojedynczém, odmiana imienia, co ważniejsze z odmiany słowa, ważniejsze i przystępniejsze prawidła głosowni i pisowni. Z czytanki Romańczuka t. I. czytanie, opowiadanie i deklamacye. Zadania jak w polském.
- Język niemiecki:** 6 godzin tygodn. — Według gramatyki Schöbnera odmiana imion i słów w połączeniu z najpotrzebniejszymi regułami pisowni i składni szyku. Czytanie i tłómaczenie odpowiednich przykładów z języka polskiego na niemiecki i odwrotnie według wypisów Poppera i memorowanie niektórych tłómaczonych ustępów z II. części wypisów. Dyktaty, co tydzień zadanie domowe lub szkolne.
- Geografia:** 3 godziny tygodn. — Według książki Benoniego pojęcia wstępne z geografii matematycznej i fizycznej, orografia, hydrografia, topografia. główne pojęcia z geografii politycznej z uwzględnieniem kartografii.

Matematyka: 3 godziny tygodn. — W 1. półr. tylko arytmetyka, w 2. półr. arytmetyka i geometrya na przemian. Z arytmetyki według książki Mocnika Bączalskiego pisanie i czytanie liczb w układzie dziesiętnym, cztery działania liczbami całkowitymi niemianowanymi i mianowanymi ułamekami dziesiętnymi, wyszukanie najmniejszej wspólnej wielokrotnej i największego wspólnego dzielnika; rzecz o ułamkach zwyczajnych i cztery działania nimi jako téż i liczbami mieszanymi; zamiana ułamków zwyczajnych na dziesiętne i odwrotnie — Z geometryi według książki Mocnika w przekładzie Sternala wstępne pojęcia, kąty, ich rodzaje, sposób kreślenia ich od ręki, pary kątów, trójkąty aż do przystawiania wyłącznie. Liczne ćwiczenia domowe, co miesiąc zadanie szkolne.

Historia naturalna: 2 godziny tygodn. — Według Zoologii Dr. Nowickiego w 1. półr. zwierzęta ssące, w 2. półr. zwierzęta bezkręgowce.

Rysunki: 4 godziny tygodn. — Rysowanie z wolnej ręki podług wzoru podawanego przez nauczyciela na tablicy: linii prostych, kątów, trójkątów, czworoboków, wieloboków i linii krzywych w rozmaitych położeniach i wielkościach; ornament geometryczny płaski; objaśnienia o rytmie linii i symetrii.

II. klasa (dwa oddziały.)

Religia: 2 godziny tygodn. — Historia starego zakonu według książki Tyca, dla uczniów obrz. gr. według téj samej książki, tłómaczonej przez B. I.

Język łaciński: 8 godzin tygodn. — Powtórzenie i uzupełnienie form prawidłowych; formy nieprawidłowe imion i czasowników; rozszerzenie nauki o używaniu składni i ważniejszych spójników, prawidła dotyczące imion własnych miast na pytania: dokąd? skąd? gdzie? — zwrot accus. c. inf., abl. absol., używanie coniug. periphr. czynnej i biernej, gerundium, gerundivum, supinum na -um, pytania proste i uboczne; przy odpowiednich ćwiczeniach według gramatyki i ćwiczeń Samolewicza. Prócz tego tłómaczono bajki i powiastki tamże zawarte. Co tydzień zadanie szkolne, co miesiąc domowe.

- Język polski:** 3 godz. tygodn. — Uzupełnienie nauki głosowni, odmiana słowa, stopniowanie przymiotników, o formach zdania w krótkości, składnia zgody, pisownia Czytanie, opowiadanie, deklamacja Co miesiąc dwa zadania.
- Język ruski:** 3 godz. tygodn. — Z gramatyki Osadcy powtórzone odmianę imienia i wzięto odmianę słowa w połączeniu z odpowiedniami prawidłami głosowni i naukę: o partykułach. Czytanie wypisów Romańczuka t. II., opowiadanie, deklamacja. Co miesiąc dwa zadania.
- Język niemiecki:** 5 godzin tygodn. — Z gramatyki Janoty powtórzenie nauki z I. klasy, uzupełnienie nauki o czasach złożonych, o formie biernej i omownej, o użyciu słów posiłkowych *haben* i *sein*, o szyku wyrazów w zdaniach pojedynczych, złożonych głównych i zależnych. Z wypisów Janoty powtórzenie materiału z I. klasy, tłumaczenie oraz opowiadanie z części II. i III. z niemieckiego na polskie i odwrotnie. Co miesiąc 4 zadania domowe i szk. na przemian.
- Geografia i historia:** 4 godz. tygodn. — Z geografii według Baranowskiego i Dziedzickiego orografia, hydrografia Azji, Afryki i Europy z uwzględnieniem kartografii; szczegółowy opis Azji, Afryki, zachodniej i południowej Europy. — Historia starożytna według Weltera-Sawczyńskiego w połączeniu z geografią starożytną biograficznie wykładana.
- Matematyka:** 3 godz. tygodn. — Z arytmetyki powtórzenie materiału z klasy I., stosunki, proporcje, reguła trzech, praktyka włoska, rachunek procentu, miary, wagi i monety. — Z geometrii powtórzenie materiału z I. klasy, własności trójkątów i wieloboków, obliczanie powierzchni, równość, podobieństwo i zamiana figur prostokreślnych. Częste ćwiczenia domowe, co miesiąc zadanie szkolne.
- Historia naturalna:** 2 godz. tygodn. — W 1. półr. według zoologii Nowickiego ptaki, gady, płazy i ryby. W 2. półroczu według botaniki Hückla opis najważniejszych roślin skrytokwiatowych i jawnokwiatowych przeważnie na żywych okazach, w braku tych uprzytomniony wizerunkami.
- Rysunki:** 4 godz. tygodn. — Ornament płaski w konturze, poprzedzony rysowaniem stylizowanych liści i kwiecica. Rysunek geometrycznych brył według zasad perspektywy z modeli dru-

towych i drewnianych. Przy rysowaniu z modeli drewnianych objaśnienia o oświetleniu.

III. klasa.

Religia: 2 godz. tygodn. — Historia biblijna nowego zakonu według książki Tyca, dla młodzieży obrz. gr. według tej samej książki, tłómaczonej przez B. I.

Język łaciński: 6 godzin tygodn. — Z gramatyki składnia zgody i przypadków, oparta na gramatyce i ćwiczeniach Jerzykowskiego. Z Korneliusza Neposa czytano żywoty: Miltiadesa, Temistoklesa, Arystydesa, Cymona, Lysandra, Konona, Agesylausa, Epaminondasa, Hannibala, Eumenesa. Zadania w 1. półr. trzy szkolne, jedno domowe, w 2. półr. dwa szkolne, jedno domowe co miesiąc.

Język grecki: 5 godzin tygodn. — Najważniejsze zasady głosowni, odmiana imion i słów aż do źródłosłowu perfecti słów zakończonych na „omegę“ podług gramatyki Kureyusza w tłómaczeniu Sternala i Samolewicza. Tłómaczenie z greckiego na polskie i odwrotnie podług książki Schenkla-Samolewicza. — W 2. półr. co 14 dni zadanie domowe, co miesiąc zadanie szkolne.

Język polski: 3 godz. tygodn. — Z gramatyki Małeckiego nauka o nieodmiennych częściach mowy; składnia zgody i rzędu; pisownia, interpunkcja; nauka o zdaniu złożoném. Czytanie III. tomu wypisów, opowiadanie, deklamacja. Co 14 dni zadanie domowe lub szkolne.

Język ruskі: 2 godz. tygodn. — Z gramatyki Osadcy składnia rzędu, syntaktyczne właściwości zaimka, przymiotnika, liczebnika i czasownika. Czytanie wypisów Romańczuka, opowiadanie, deklamacja. Co 14 dni zadanie domowe lub szkolne.

Język niemiecki: 4 godziny tygodn. — Z gramatyki Janoty powtórzenie materiału z klasy poprzedniej, składnia zgody i rzędu, prawidła szyku, pisownia według książki „Regeln für die deutsche Rechtschreibung.“ Czytanie wypisów Hamerskiego, tłómaczenie z polskiego na niemieckie, a trudniejszych ustępów także z niemieckiego na polskie, opowiadanie, uczenie się na pamięć. Co 10 dni zadanie domowe lub szkolne.

Geografia i historia: 2 godz. tygodn. — Według Kluna geografa Niemiec, północno-wschodniej Europy, Ameryki i Australii. — Według Weltera Sawczyńskiego dzieje średniowieczne sposobem biograficznym.

Matematyka: 3 godz. tygodn. — Z arytmetyki cztery działania ilościami algebraicznymi, potęgowanie i pierwiastkowanie. — Z geometryi nauka o kole, obwód i powierzchnia tegoż, powierzchnia pierścienia, wycinka i odcinka. Arytmetyka Bączalskiego, geometrya Mocnika Sternala. Częste ćwiczenia domowe, co miesiąc zadanie szkolne.

Nauki przyrodnicze: 2 godz. tyg. — W 1. półr. mineralogia według książki Łomnickiego; w 2. półr. z fizyki Rodeckiego ogólne własności ciał, o cieple i o pierwiastkach.

Rysunki: 4 godz. tygodn. — Rysowanie brył geometrycznych, złożonych i pojedynczych członków architektonicznych z modeli drewnianych i gipsowych. Ornament płaski przeważnie z epok stylów klasycznych. Objaśnianie różnicy stylów na ornamentach, głowicach i t. d., i harmonii barw. Papier tonowy, kreda czarna i biała, pióra i farby przy rysowaniu polichromowych ornamentów.

IV. klasa.

Religia: 2 godz. tygodn. — Nauka o obrzędach kościelnych według książki Jachimowskiego, dla uczniów obrz. gr. według Popiela.

Język łaciński: 6 godz. tyg. — Z gramatyki Jerzykowskiego składnia słowa przy stosownych ćwiczeniach według książki tegoż autora oddział II. — Lektura Cæs. com. de bello gall. lib. I, 29, II. i III. — Co miesiąc dwa zadania szkolne. jedno domowe.

Język grecki: 4 godz. tygodn. — Z gramatyki Kurcyusza-Samolewicza od źródłosłowu perfecti słów na „omegę“ całą resztę nauki o formach słowa; powtarzanie materiału z klasy III. — Tłómaczenie stosownych ćwiczeń z greckiego na polskie i odwrotnie, przy końcu 2. półrocza kilka bajek, powiastek i t. p. z książki Schenkla-Samolewicza. Miesięcznie dwa zadania.

Język polski: 3 godz. tygodn. — Powtarzanie nauki o zdaniu pojedynczém, nauka o zdaniu złożoném, pisownia, interpunkcyja, wierszowanie, główne zasady stylu. Czytanie IV. tomu wypisów, opowiadanie, deklamacya. Miesięcznie dwa zadania, naprzemian domowe i szkolne.

Język ruski: 2 godz. tyg. — Z gramatyki Osadcy wzięto etymologią i o wierszowaniu. Czytanie wypisów Partyckiego, opowiadanie deklamacya. Miesięcznie dwa zadania dom. i szk. na przemian.

Język niemiecki: 4 godz. tygod. — Z gramatyki Janoty powtórzono materyał z klasy III., dokończono naukę o użyciu dativu, wzięto naukę o przyimkach, czasach, trybach, o zdaniu złożoném spółrzednie i podrzędnie, o ściąganiu zdań, o rodzajach zdań podrzędnych i skracaniu tychże i o okresach; nauka pisowni według „Regeln für die deutsche Rechtschreibung.“ Czytanie wypisów Hamerskiego, opowiadanie, deklamacya. Zadania jak w III. klasie.

Historya i statystyka: 4 godz. tyg. — W 1. półr. dzieje nowożytne według Weltera-Sawczyńskiego; w 2. półr. statystyka monarchii austriacko-węgierskiej według książki Szaraniewicza.

Matematyka: 3 godz. tyg. — Z arytmetyki stosunki, proporcye, reguła trzech, procenta proste i składane, reguła łańcuchowa, spółki, mieszaniny, terminu, zrównania stopnia pierwszego o jednej i więcej niewiadomych. — Z geometryi stereometriya. Książki i zadania jak w kl. III.

Fizyka: 3 godz. tygodn. — Z fizyki Rodeckiego mechanika, statyka i dynamika ciał stałych, hydrostatyka, hydrodynamika, aerostatyka, aerodynamika, magnetyzm, elektryczność, akustyka, światło, początki astronomii i meteorologii.

Rysunki: 4 godz. tygodn. — Studya łatwiejszych ornamentów greckich, rzymskich i epoki odrodzenia z modeli gipsowych. Ornament płaski polichromowany. Trudniejsze ornamenta z wzorów. Uwzględniano także głowę ludzką i zwierzęcą w zakres ornamentu wchodzącą.

V. klasa (dwa oddziały).

Religia: 2 godz. tygodn. — Dogmatyka ogólna według książki X. Jachimowskiego dla uczniów obrz. łac., dla uczniów obrz. gr. według X. Pełesza.

- Język łaciński:** 6 godz. tygodn. — Lektura: Liv. lib. 21. i 22., Ovid. Eleg. I. III. Metam. I. 89, I. 163, VI. 146, VIII. 611, XI XIII. 1. Fasti II. 83. — Z gramatyki Samolewicza powtórzono i uzupełniono składnię przypadków; prozodya i metryka. Miesięcznie trzy zadania, dom. i szk. na przemian.
- Język grecki:** 5 godz. tyg. — Lektura: z Chrestomatyj Schenkla-Borzemskiego Cyr I. 2, 1--15. I. 3 i 4, 1--3, I. 5 1--2, VII. 2. Anab. I. 1 i 2. 1--4. I. 4, 11--19; 5 i 6. I. 7 i 8. III. 1--2. Memor. I. 1. 1--20. II. 3. Z Homera Iliady I. 1--250. Z gramatyki Kurcyusza-Samolewicza składnia od początku do przyimków; z ćwiczeń Schenkla odpowiednie ustępy. Co miesiąc zadanie szkolne lub domowe.
- Język polski:** 3 godz. tygodn. — Czytanie celniejszych ustępów z staropolskich pomników literatury w połączeniu z uwagami gramatycznymi; następnie czytanie połączone z wszechstronnem objaśnieniem celniejszych ustępów z pisarzy złotego wieku literatury polskiej podług przykładów i wzorów K. Mecherzyńskiego tom I., z uwzględnieniem biografii autorów i stanowiska tychże w literaturze. W całości z rozbiorem przeczytano: gawędę Wł. Syrokomli p. t. Kęs chleba i sielankę K. Brodzińskiego p. t. Wiesław. Uczenie się na pamięć niektórych ustępów. W każdym półroczu zadań 6.
- Język ruski:** 3 godz. tyg. — Deklinacya i konjugacya języka starosłowiańskiego i staroruskiego w połączeniu z ważniejszymi prawidłami głosowni i składni. Najdawniejsze pomniki języka staroruskiego zawarte w Chrestomatyj Ogonowskiego. Co miesiąc zadanie dom. lub szk. na przemian.
- Język niemiecki:** 4 godz. tyg. — Prze czytano z wypisów Jandaurka-Hamerskiego t. I. ustępów 40 ze stosownym objaśnieniem gramatycznym i rzeczowym. Ćwiczenia w opowiadaniu na podstawie ustępów czytanych i uczenie się na pamięć celniejszych ustępów. Co miesiąc dwa zadania, dom. lub szk.
- Historya i geografia:** 4 godz. tygodn. — Dzieje starożytne według Gindelego Markiewicza aż do Augusta; odpowiednie działy z geografii starożytnej.
- Matematyka:** 4 godz. tyg. — Z arytmetyki według Mocnika-Bodyńskiego działania główne liczbami całkowitymi bezwzględnymi, pierwotne układy, cztery działania ułamekami dziesiętnymi.

mi, działania liczbami algebraicznymi całkowitymi, podzielność liczb, największa wspólna miara i najmniejsza wspólna wielokrotna; ułamki zwykłe, zamiana ułamków zwykłych na dziesiętne i odwrotnie; działania przybliżonymi uławkami dziesiętnymi; ułamki ciągłe, ich zamiana na zwykłe i odwrotnie i ich wartość przybliżona. — Z geometryi Mocnika-Staneckiego cała planimetrya. Częste zadania domowe, co miesiąc zadanie szkolne.

Historya naturalna: 2 godz. tyg. — W 1. pół. mineralogia według książki Łomnickiego, w 2. półr. botanika według książki Billa Łomnickiego.

VI. klasa.

Religia: 2 godziny tygodn. — Dogmatyka szczegółowa według X. Jachimowskiego dla obrz. łac., dla obrz. greek. według X. Pelesza.

Język łaciński: 6 godzin tygodn. — Lektura: Sall. Jugurtha Vergil. Aen. I. II. Z gramatyki Samolewicza powtórzone i uzupełniono naukę o użyciu i następstwie czasów aż do oratio obliqua. Ćwiczenia Jerzykowskiego oddz. II. — Miesięcznie dwa zadania, szkolne i domowe na przemian.

Język grecki: 5 godz. tygodn. — Lektura: Hom. Il. V., VIII, X. Odys. I., IV., V., VI., VII., VIII., IX. — Z gramatyki Kurcyusza składnia słowa do infinitivu; stosowne ćwiczenia z Schenkla. Zadanie co miesiąc szkolne i domowe.

Język polski: 3 godz. tygodn. — Czytanie, wszechstronne objaśnianie i opowiadanie cenniejszych ustępów z pisarzy wieku XVII. i XVIII. podług Przykładów i wzorów K. Mecherzyńskiego tom I., z uwzględnieniem biografii autorów i stanowiska tychże w literaturze. W całości z rozbiorem przeczytano: Wł. Syrokomli starostę Kopanickiego i Ant. Malczewskiego „Maryą.” Deklamacya. W każdym półroczu zadań 6.

Język ruski: 3 godz. tygodn. — Z gramatyki powtórzone naukę o formach i składni języka starosłowiańskiego staroruskiego. Z Chrestomatyi czyt. Ogonowskiego pomniki liter. z 12. w. p. n. V., VI., VII., VIII. i IX.; w końcu przerobiono materyał z ustnej literatury, zebrany w dotyczącej książce przez Barwiń-

skiego t. I. Z historii literatury pisanéj wzięto do pierwszój połowy 18. wieku. Zadania jak w V. klasie.

Język niemiecki: 5 godzin tyg. — Przeczytano z wypisów Harwota t. I. ustępów 20 ze stosowném objaśnieniem gramatyczném i rzeczowém. Oprócz tego wzięto naukę o wierszowaniu i przeczytano komedję Lessinga „Minna von Barnhelm.“ Zadania jak w V. klasie.

Historya i geografia: 3 godziny tygodn. — Według książki Gindelego-Markiewicza dzieje państwa rzymskiego od Augusta; dzieje średniowieczne z uwzględnieniem dotyczącej geografii.

Matematyka: 3 godz. tyg. — Dokończono naukę o proporcjach, wzięto potęgowanie, pierwiastkowanie, logarytmowanie i rozwiązanie równań oznaczonych pierwszego stopnia o jednéj niewiadomój. Z geometryi stereometry i trygonometryi aż do rozwiązania trójkątów prostokątnych włącznie. Książki i zadania jak w klasie V.

Historya naturalna: 2 godz. tyg. — Z Zoologii Schoedlera somatologia i zwierzęta ssące, ptaki, gady, ryby do pierwszszczaków włącznie.

VII. klasa.

Religia: 2 godziny tygodn. — Etyka katolicka podług książki X. Soleckiego dla obrz. łac., dla obrz. gr. podług Cybyka.

Język łaciński: 5 godz. tyg. — Lektura: z Vergilego Eneidy ks. VII. i X. Z Cycerona in Catilinam I, pro S. Roscio i Laelius de amicitia. Z gramatyki powtórzono naukę o składni i tłómaczono stósowne ćwiczenia z zadań Próchnickiego. Co 14 dni zadanie domowe lub szkolne na przenian, a co 2 miesiące wolne wypracowanie na podstawie lektury.

Język grecki: 4 godz. tyg. — Lektura: Demost. mowa olynt. I. i II. i Sofokles Filoktet. Z gramatyki wzięto do partykuł. Co miesiąc zadanie domowe i szkolne.

Język polski: 3 godz. tyg. — Z Wypisów Mecherzyńskiego przeczytano, objaśniano i opowiadano z tomu II. od str. 1—343. W całości przeczytano z literacko-estetycznymi objaśnieniami utwory: Wiesław, Marya, Konrad Wallenrod, Grażyna i z Pana Tadeusza ks. I.—VI. Celniejszych ustępów uczono się dosłownie

na pamięć. Z dziejów literatury Mecherzyńskiego wzięto część odpowiednią. — Zadania jak w klasie V.

Język ruski: 2 godz. tyg. — Czytano z wypisów Barwińskiego t. II. cenniejsze ustępy autorów Kotlarewskiego, Artemowskiego, Kwitki, Szaszkiewicza, Głowackiego, Wagilewicz, Hrebinki, Kucharenki Kostomarowa, Metlińskiego, Ustyanowicza, Mogilnickiego i Szewczenki, i objaśniano takowe pod względem historyczno-literackim i estetycznym. Czytano w całości: *Маленька Ілюстрація*. Zadania jak w klasie V.

Język niemiecki: 4 godz. tyg. — Z wypisów Harwota t. II. przeczytano objaśniano i opowiadano ustępy: 2, 8, 9, 11, 12, 45, 51, 56, 93, 88, 15, 14, 17, 91, 90, 87, tudzież wzięto życiorys Göthego. Oprócz tego przeczytano poemat epiczny Göthego „Hermann und Dorothea,” następnie dramat Göthego „Iphigenie auf Tauris.” 7 zadań w półroczu, z tych 5 dom. 2 szkolne.

Historia i geografia: 3 godziny tygodn. — Według książki Gindelego Markiewicza dzieje nowożytne.

Matematyka: 3 godz. tygodn. — Powtórzono teorię zrównań, rozwiązanie zrównań oznaczonych pierwszego stopnia o jednej i kilku niewiadomych, rozwiązanie zrównań nieoznaczonych pierwszego stopnia w liczbach całkowitych i dodatnich, zrównania oznaczone drugiego stopnia o jednej niewiadomej, szeregi arytmetyczne i geometryczne i zastosowanie tychże do rachunku procentu składanego. — Z geometrii cała trygonometria; z analityki zrównania punktów, linii prostych, koła, elipsy, paraboli i hyperboli.

Fizyka: 3 godz. tyg. — Wstęp, ogólne własności ciał, ciepło, chemia, statyka i dynamika ciał stałych i cieplnych według ks. Soleckiego.

Logika: 2 godz. tygodn. — Logika elementarna według książki Kremiera.

VIII. klasa.

Religia: 2 godz. tygodn. — Historia kościelna według X. Jachimowskiego dla obrz. łac., dla obrz. gr. według książki Derflera, przełożonej przez B. I.

- Język łaciński:** 5 godz. tyg. — Lektura: Tacit. Germania ks. I. Horacego 20 od 1 epod., 2 satyry i 2 epist. Ćwiczenia według książki Próchnickiego. Zadania jak w kl. VII.
- Język grecki:** 5 godz. tyg. — Lektura: Sophocl. Edyp w Kolonie, Plat. Protagoras. Zadania jak w kl. VII.
- Język polski:** 3 godz. tygod. — Z Wypisów Dr. Mecherzyńskiego t. II, od str. 343 do końca. W całości przeczytano „Pana Tadeusza“ ks. 7—12, „Maryą Stuart,“ Jana Bieleckiego Balladynę, Zemstę Fredry z objaśnieniami literacko-estetycznymi. Historią literatury Mecherzyńskiego powtórzono całą. Zadania jak w kl. V.
- Język ruski:** 2 godz. tygodn. — Czytano cenniejsze ustępy z wypisów Barwińskiego t. III. autorów Hlibowa, Storożenki, Didyckiego, Marka Wowczka, Kulisza, Naumowicza, Ilnickiego, Szaraniewicza, Zharskiego, Fed'kowicza i Ogonowskiego. Zadania jak w kl. V.
- Język niemiecki:** 4 godz. tygodn. — Przeczytano, rozebrano i opowiadano z ustępów prozaicznych w wypisach Sommera zawartych; 110, 135, 136, z poezyi 182. W całości przeczytano tragedję Schillera: Jungfrau von Orleans i Wallenstein's Tod. Wzięto najgłówniejsze rzeczy z poetyki. Z dziejów literatury wzięto podług wypisów Sommera od początku aż do szkoły romantycznój. Zadania jak w kl. VII.
- Historya i statystyka:** 4 godziny tygodn. — W 1. półr. historia państwa austriackiego, według Tomka-Markiewicza; w 2. półr. statystyka monarchii austriacko węgierskiej według Szaraniewicza.
- Matematyka:** 2 godz. tyg. — Powtórzenie, uporządkowanie i zastosowanie na przykładach całego przedmiotu nauki.
- Fizyka:** 3 godz. tygodn. — Hydrostatyka, aerostatyka, magnetyzm, elektryczność, nauka o ruchu drgającym, akustyka, optyka do interferencyi wyłącznie, podręcznik jak w VII.
- Psychologia:** 2 godz. tyg. — Psychologia empiryczna według książki Krügera-Sawczyńskiego.



Nauki nadobowiązkowe

dla uczniów bezpłatne.

- | | |
|--|-----|
| 1. Historia kraju rodzinnego w klasach III, IV., VI., VII. po jednej godzinie w tygodniu. Razem brało udział w tej nauce uczniów | 142 |
| 2. Język francuski: 3 oddziały po 2 godziny tyg. Liczba uczniów | 38 |
| 3. Kaligrafia: 2 godziny tygodn. Liczba uczniów | 39 |
| 4. Gimnastyka: 6 godz. tyg. w 6 odz. Liczba uczniów | 247 |
| 5. Śpiew 4 godz. tygodn. Liczba uczniów. | 67 |

Zmiany podręczników r. szkoln. 1884 zajdą:

1. gram. łac. Dr. Samolewicza postępuje do kl. III. i VII.
2. gram niem. Rebena i wypisy Schobera postąpią do kl. III.
3. geografia Bol, Baranowskiego i Dziedzickiego wstępuje do kl. III.



Tematy do wypracowań piśmiennych.

a) W języku polskim.

KLASA V. A.

1. Opisanie miejscowości, w której ostatnie przepędziłem wakacje.
2. Wyprawa Igora na Połowców.
3. Założenie akademii krakowskiej i znaczenie jej w wieku XV.
4. Grecya w okresie bohaterskim.
5. Panowanie i urządzenia Numy Pompiliusa w przeciwstawieniu do jego poprzednika. Według Liwiusa ks. I.
6. Jak obchodzono w Polsce Sobótkę w XVI. wieku? (Podług pieśni Świętojańskiej J. Kochanowskiego.)
7. Pochód Hannibala przez północną Italią i ważniejsze wypadki, poprzedzające bitwę nad jeziorem Trasymieńskim.
8. Najeżdżanie zamku i uwięzienie księżniczki Halszki Ostrojskiej przez Dymitra księcia Sanguszkę.
9. Porównanie życia ludzkiego z biegiem rzeki.
10. Przyczyny drugiej secesyi w Rzymie.
11. Opisanie wioski, zwanój Piecki-Małe, w której przebywał poeta Grochowski.
12. Niobe. Opowiadanie według Owidego.

Wasiłkowski.

KLASA V. B.

1. Opisanie miejscowości, w której ostatnie przepędziłem wakacje.
2. Treść staroczeskiego poematu p. t. Czestmir i Własław.
3. Wynalazek sztuki drukarskiej i zbawienne skutki tegoż.
4. Treść elegii Kłemensa Janickiego, w której poeta opisuje przyjemności, doznane we Włoszech.
5. Cykl o Ozyrysie.
6. Skreslić przymioty Urszulki na podstawie Trenów J. Kochanowskiego.

7. Wykazać związek, w jakim pozostaje tren XIX Kochanowskiego do poprzedzających i podać treść tegoż.
8. Rozbiór myśli, zawartej w słowach chóru: Odprawy posłów greckich Kochanowskiego: „By rozum był przy młodości“ i t. d.
9. Porównać zajęcie ucznia z pracą rolnika w czasie zasiewu i żniwa.
10. W jaki sposób, zdaniem Klonowicza, doszła ludzkość do wynalazku żeglugi? podług ustępu z Flisa.
11. Eforowie w Sparcie, a trybuni ludowi w Rzymie.
12. Treść gawędy Wł. Syrokomli p. t. „Kęs chleba.“

Wasilkowski.

KLASA VI.

1. Jakie korzyści odnośli Grecy ze swych igrzysk narodowych?
2. Wyjaśnić i uzasadnić przysłowie łacińskie: „Nulla virtus sine certamine.“
3. Wyjaśnić i uzasadnić następujący dwuwiersz M. Reja:
„Bo co oczy widzą, wszystko z czasem minie,
Jedna sława pocziwa, ta nigdy nie ginie.“
4. Jakie najważniejsze klęski dotknęły miasto Rzym od czasów jego założenia aż do cesarza Justyniana?
5. Jak przedstawia nam się charakter Jugurty wobec jego postępowania z synami króla Micypsy?
6. W jaki sposób uprawa roli przyczynia się do podniesienia oświaty narodów?
7. Początek i rozwój historyografii w Polsce do wieku XVII.
8. Podać treść poetycznej powieści A. Malczewskiego p. t. „Marya.“
9. Przyczyny odrodzenia się i wzrostu piśmiennictwa polskiego w XVIII. w.eku.
10. Rozbiór i treść satyry Ig. Krasickiego p. t. „Mar-notrawstwo.“
11. Przygody Eneasza po opuszczeniu Sycylii do chwili spotkania się z Dydoną.

12. Wyjaśnić i uzasadnić następujące zdanie Horacego:
 „Quo semel est imbuta recens servabit odorem
 testa diu.“ (Czém garnek nawrze, tém skorupa traci.)

Wasilkowski.

KLASA VII.

1. Dlaczego stawiamy Brodzińskiego na czele nowój epoki?
2. Charakter miecznika w Maryi.
3. Malczewski bajronistą, jakie na to dowody?
4. Duma a ballada w różnicach i podobieństwach na podstawie rozebranych utworów Żaleskiego.
5. Miecz, słowo i pióro, trojaka broń człowieka, która z nich najpotężniejsza?
6. Demostenes jako obywatel.
7. Tok myśli „Ody do młodości.“
8. Charakterystyka Grażyny.
9. O czém śpiewa Wajdelota?
10. Charakterystyka Odyseja w tragedji Sofoklesowój „Filoktet“ (szkolne).
11. Jakie jest znaczenie wstępnych słów do I. księgi „Pana Tadeusza“?

Kozakiewicz.

KLASA VIII.

1. Szlachta zaściankowa, na podstawie Pana Tadeusza A. Mickiewicza.
2. O znaczeniu ciepła w gospodarstwie przyrody.
3. Tok myśli w 3. od. (I. księgi) Horacego.
4. Niewdzięczność bywa nieraz zapłatą ludzi, wykazać na kilku przykładach z historyi.
5. Zasługi Austrii w walce z Turkami w obronie cywilizacyi i chrześcijaństwa.
6. Charakter Maryi Stuart na podstawie lektury.
7. Rola Botwela w dram. Słowackiego p. n. Marya Stuart.
8. Znaczenie przypadku w tragedji Słowackiego „Balladyna“.

9. O rozwoju dramatu polskiego w 2. połowie wieku 18. i na początku bieżącego stolecia.
10. Tylko wytrwałość prowadzi do celu.
11. Cześnik a Rejent w „Zemście“ Fredry.

Perfecki.

Temata z języka ruskiego.

Klasa V.

I. półrocze:

1. Мысли и чувства ученика въ початку року школьного. (z. dom.)
2. Найважнѣйшія свойства атмосфер. воздуха. (z. szk.)
3. Що пожиточнѣйше, желѣзо, чи золото? (z. dom.)
4. Опись нѣчного пожара (z. szk.)
5. Хосень зъ воды. (z. dom.)
6. Битва пѣдъ Кунаковъ и смерть Кира молодшого (пѣсля Ксенофонта). (z. szk.)

II. półrocze:

1. Порѣвнати пѣдъ взглядомъ змѣсту и основной мысли Лесинговѣй байки: „Зевсъ и кѣнь“ та „Зевсъ и вѣвця“. (z. dom.)
2. Анализа и перекладъ 4. уступу законодательного памятника „Правда руска.“ (z. szk.)
3. Опись весны. (z. dom.)
4. Косовица, т. е., якъ ѣтбуваеся у насъ кѣсьба. (z. szk.)
5. Чѣтыры вѣки роду людского (пѣсля Овидого).

Rużycki.

Klasa VI.

I. półrocze:

1. Якъ караля на Руси въ XI вѣцѣ за убійство пѣсля законодательной книги: „Правда руска“ (z. dom.)
2. Чого учитъ Володимѣръ Мономахъ въ своимъ творѣ „Поученіе дѣтемъ“ (z. szk.)

3. Ощадный и скупецъ (паралеля характеровъ) (z. dom.)
4. Ольга передъ крещеньемъ и по крещеню (на основѣ лѣт. Нестор.) (z. szk.)
5. Якій хосенъ приносять лѣсы. (z. dom.)
6. Характеръ словесности рускои въ XII. вѣку. (z. szk.)

II. *półroczce.*

1. Цензура у Римлянъ, еи початокъ и значѣнье. (z. dom.)
2. Анализа и перекладъ V. пѣспи „Слово о полку Иго-ревомъ.“ (z. szk.)
3. Сѣйба и жниво, образъ житя людского. (z. dom.)
4. Характеръ словесности рускои въ вѣку XIV. (z. szk.)
5. Найдавніѣйшій поглядъ народа руского на актъ со-творѣня свѣта (на основѣ дотычної коляды космо-гоничной и объясненъ учителя).

Rużycki.

Klasa VII.

1. Будучиѣсть свою лѣпше не знати якъ знати.
- 2, Яку цѣль мавъ Квѣтка пишучи свою повѣсть „Маруся“?
3. Змѣсть VII. книги Виргиліевои Енеиды.
4. Наталка въ оперетѣ Котляревского а Галочка въ драмѣ Основяненка: „Щира любовь.“
5. Въ просвѣтѣ сила народу.
6. Хѣдъ мыслей въ поемѣ М. Шашкевича „Побратимови.“
7. Политика Франціи пѣдчасъ трійцятлѣтної вѣйны нѣмецкой.
8. Доказати правду слѣвъ : кто рано встае, тому Богъ дае.
9. Описанье новени.
10. Хѣдъ мыслей въ поемѣ Шевченка: „Ода до Основяненка.

Gruszkiewicz.

Klasa VIII.

1. Якій хосенъ масмо зъ товариского житя?
2. Основнй мысли въ поемѣ Шевченка: „Москалева Крыница.“

3. И гроші нѣнашо, якъ розумъ ледащо.
 4. Иванъ Котляревскій и Маркіянъ Шашкевичъ, сход-
но́сть ихъ и рѣжни́ця въ руско́й литерату́рѣ.
 5. Значеніе каналу Суецкого для Европы.
 6. Пояснити слова Кониского:
 „Чудно люде, на симъ свѣтѣ,
 Дивно все ведеся:
 Одно думаешь — гадаешь
 А друге складае ся.“
 7. Житіе — дорога (порѣвнанье).
 8. Хѣдъ мыслѣй въ одѣ Горациа: *carm. I. ad C. Cienium*
Maecenatem и перекладъ рускій.
 9. Длячого рѣка Дунай найважнѣйшою естъ для Австріи?
 10. Застановленіе ся надѣ выборомъ стану.
- Gruszkiewicz.**

Tematy do wypracowań niemieckich.

V. klasa A.

1. Lessings Fabeln: „Zeus und das Pferd“ — „Zeus und das Schaf“ sind mit einander zu vergleichen. (Nach der Lectüre).
2. Ankunft des Aeneas und sein Wirken in Italien. (Nach Livius.)
3. Welche Folgen haben die Feuersbrünste für die Städte.
4. Inhaltsangabe der Ballade „Der Sänger“ von Goethe.
5. Herakles und Cacus. (Nach Livius.)
6. Kodrus Aufopferung für sein Vaterland. (Nach dem Schulunterrichte.)
7. Über den Nutzen des Eisens.
8. Inhaltsangabe des Gedichtes „Johanna Sebus“ von Goethe.
9. Der Freiheitskampf der Griechen bei Salamis 480. v. Chr.
10. Inhaltsangabe der Schillerschen Ballade: „Der Graf von Habsburg.“

11. Trasybul befreit Athen von der Herrschaft der dreissig Tyrannen.
12. Die Schlacht Hannibals am Trasimenischen See. (Nach Livius.)
13. Die wahre Freundschaft kann auch einen Tyrannen rühren. (Nach dem Gedichte „Die Bürgschaft“ von Schiller.)
14. Der Einfall der Gallier in Rom und deren Vertreibung durch Camillus. (Nach dem Schulunterrichte.)
15. Wohlthätige Wirkung des Wechsels der Jahreszeiten auf die Pflanzen.
16. Die Pest im Lager der Griechen. (Nach Hom. Ilias. I.)
17. Über das Schicksal des Sängers Arion nach dem Schlegelschen Gedichte.

Warchol.

Klasa V. B.

1. Cyrus des Jüngeren Rüstungen zum Feldzuge (nach Xenophon.)
2. Der Nutzen des Hundes.
3. Inhaltsangabe der Schiller'schen Ballade „Der Ring des Polykrates.“ (Schularbeit.)
4. Schilderung einer nächtlichen Feuersbrunst.
5. Über den Nutzen des Pferdes.
6. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (Schularbeit.)
7. Grundgedanke und Inhaltsangabe der Ballade „Der Sänger“ von Goethe.
8. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (Schularbeit.)
9. Nutzen des Wassers.
10. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (Schularbeit.)
11. Grundgedanke und Inhaltsangabe der Goetheschen Ballade „Der Fischer.“
12. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (Schularbeit.)
13. Inhaltsangabe der Ballade „Der getreue Eckart“ von Goethe.
14. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (Schularbeit.)
15. Schilderung des Frühlings.

16. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (Schularbeit.)
17. Beschäftigung des Landmannes.
18. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (Schularbeit.)

Szajdzicki.

Klasa VI.

1. Inhaltsangabe der Bürger'schen Ballade „Das Lied vom braven Mann.“
2. Der Strom, — ein Bild des menschlichen Lebens. (Eine Vergleichung.)
3. Folgen der Kreuzzüge.
4. Die Annehmlichkeiten des Winters.
5. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (Schularbeit.)
6. Inhaltsangabe des Gedichtes „Hektors Abschied“ von Voss.
7. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (Schularbeit.)
8. Kurze Inhaltsangabe der Rede des Adherbal nach Sallust's Jugurtha Cap. 14.
9. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (Schularbeit.)
10. Inhaltsangabe des Gedichtes „Der Kaiser und der Abt“ von Bürger.
11. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (Schularbeit.)
12. Kurze Inhaltsangabe des Gedichtes „Der Zürichersee“ von Klopstock.
13. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (Schularbeit.)
14. Vergleichung des städtischen Lebens mit dem ländlichen
15. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (Schularbeit.)
16. Gedankengang der Idylle „Der 70. Geburtstag“ von Voss.
17. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. (Schularbeit.)

Szajdzicki.

Klasa VII.

1. Das Geld ist ein guter Diener, aber ein böser Herr.
2. Wir sind dem Alter Achtung schuldig. (Auf Grundlage der gegeb. Disposition.)

3. Geringes ist die Wiege des Grossen.
4. Kurze Inhaltsangabe des 4. Gesanges aus Goethes „Hermann und Dorothea.“
5. Worin hat die Anhänglichkeit des Menschen an die Heimat ihren Grund?
6. Trau', schau' wem.
7. Kurze Inhaltsangabe der Goethe'schen Novelle „Das Kind mit dem Löwen.“
8. Die Unbekanntschaft mit der Zukunft ist besser, als die Kenntniss derselben.
9. Das Leben, eine Reise. (Vergleichung.)
10. Charakter Hermanns und Dorotheas nach Goethes gleichnamigem Epos.
11. Kurze Inhaltsangabe des ersten Aufzuges aus Goethes Drama „Iphigenie auf Tauris. (Schularbeit.)
12. Vortheilhafte Folgen der Buchdruckerkunst.
13. Über die Iphigenie bei Goethe. (Schularbeit.)

Szajdzicki.

Klasa VIII.

1. Über den Wert des Friedens.
2. „Von der Stirne heiss
Rinnen muss der Schweiss,
Soll das Werk den Meister loben:
Doch der Segen kommt von oben.“ (Schillers Glocke)
4. Inwiefern ist die Zunge das wohlthätigste und verderblichste Glied des Menschen?
5. Wie kommt es, dass die Verdienste grosser Männer oft erst nach ihrem Tode anerkannt werden?
7. Charakteristik der hervorragendsten Personen (Oedipus, Theseus, Antigone, Kreon) aus der Sophokleischen Tragödie „*Οιδίπους ἐπὶ Κολώνων*.“
7. Welche Umstände begünstigten das Aufblühen der deutschen Literatur im Mittelalter, und welche Richtungen der Poesie lassen sich in dieser Periode unterscheiden?

8. Gedankengang des Schiller'schen Gedichtes „Das Lied von der Glocke.“
9. Die Wurzeln der Bildung sind bitter, die Früchte aber süß.
10. Der Ehrgeiz, — eine Triebfeder zum Guten und zum Bösen.
11. Inhaltsangabe des zweiten Aufzuges aus Schillers Tragödie „Jungfrau von Orleans.“
12. Welche Bedeutung hat Klopstock für die Entwicklung der deutschen Nationalliteratur? (Schularbeit) (auf Grundlage des Schulvortrags).

Szajdzicki.



Środki naukowe.

A.) Biblioteka dla nauczycieli: Zakupiono następujące dzieła w r. 1883.

Rebena, E. Wypisy niemieckie wyd. 3. przerob. przez Fr. Poppera. Kraków 1878. — Schobera Jana gramatyka języka niemieckiego do użytku młodzieży polskiej zastosowana przez E. Rebena przerobiona przez Fr. Poppera. Kraków 1878. — Samolewicza Zygmunta Dra, Przykłady do tłumaczenia z jęz. łacińskiego na polski i z polskiego na łaciński cz. II. na drugą klasę. Lwów 1881. — Jandaurek Julius. Deutsches Lesebuch für die 5. Klasse, herausg. v. E. Hamerski Lemberg 1880. — Harwot Georg. Deutsches Lehr u. Lesebuch für die Oberclassen höherer Schulen. Przemyśl 1882. (2 tomy). — Gindelego Ant. Prof. Dra. Dzieje powszechne dla wyższych klas szkół średnich przer. Michał Markiewicz. Rzeszów 1877 — 1879 (3 tomy). — Soleski J. Wykład nauki fizyki, podręcznik dla wyższych klas gimnazyów i szkół realnych Lwów 1883. — Lange Bilder. — Кирилянъ Иванъ. Парситура свѣдовъ церковныхъ и свѣтскихъ. Львовъ 1882. — Małecki Antoni, Biblia królowej Zofii. Lwów 1871. — Psalterz królowej Małgorzaty wyd. staraniem St. Dunina Borkowskiego. Wiedeń 1834. — Wergilego Eneida przekładania Franciszka Wężyka. Kraków 1822. — Ciceros Reden pro lege Manilia und pro Archia poeta. Nach Dr. Ferdinand Schulz 2 Ausg. Padernborn 1879. — Ovids Metamorphosen für den Schulgebrauch ausgewählt und erklärt von L. Engelmann 2. Aufl. München 1879. — Scheffler Herman Dr. Die magischen Figuren. Leipzig 1882. — M. W. Götzingers deutsche Dichter 5. Aufl. Aarau 1876 — 1877. — Eitelberger Rud. von. Über Zeichenunterricht. Wien 1882. — Hugel Theod. Dr. Das Problem der magischen Systeme. Neustadt a. d. H. 1876. — Kalina Dr. Rozbiór krytyczny pieśni „Boga-

rodzico.“ Lwów 1880. — Dzieje literatury powszechnéj z ilustracyami tom I. Dzieje literatury starożytnéj opr. przez J. A. Święckiego, T. Krasnosielskiego, J. Radlińskiego etc. Warszawa 1880. — Tarnowski Stanisław Dr. Romans polski w początku XIX w. Kraków 1871. Lessings Werke. Stuttgart 1880. (6 tom.) — Domschke Professor. Methodische Anleitung zum Freihandzeichnen. Dresden-Blasewitz 1878. — Rosenkranz Karl. Göthe und seine Werke. 2. Aufl. Königsberg 1856. — Wspomnienia o Adamie Mickiewiczu, przez Alojzego Ligenę Niewiarowicza. Lwów 1878. — Gallenkamp W. Algebraische Analysis und analytische Geometrie 2. Aufl. Iserlohn. 1880. — Чалый М. К. Жизнь и произведения Тараса Шевченка. Киевъ 1882. — Украинская старина. Матеріалы для исторіи украинской литературы и народного образования Данилевского. Харьковъ 1866. — Крошівницький М. Збірник творів. Київ 1882. — Zeitschrift f. oest. Gymnasien pro 1883. Aaus. Grundlage der Zoologie 4. Aufl. 2. Band. Marburg 1882. Mittheilungen der k. k. geographischen Gesellschaft in Wien XXV. B. Wien 1882. — Збірникъ творівъ Іеремії Галки. Одесса 1875. —

Otrzymano w darze 1.) od akademii umiej. w Wiedniu: Sitzungsberichte der Akademie der Wissenschaften Mathematisch-naturwissenschaftliche Classe 1881. u. 1882. (12 zeszyt.) — 2.) od c. k. biblioteki un. we Wiedniu: Kętrzyński Wojciech: o ludności polskiej w Prusiech niegdys Krzyżackich Lwów 1882. — Stroka Henryk. Praktyczny przewodnik do udzielania początkowej nauki elementarza cz. I. Rzeszów 1881. — 3.) od nakładcy Tempskiego w Pradze: Sophoclis tragoediae ed. J. Kvěčala et Car. Schenkl. Pragae MDCCCLXXXIII. — 4.) Od W. Ministerium oświecenia: Oesterreichische Geschichte für das Volk. Die letzten Habsburger v. Dr. A. Mayer Wien 1880 (2 tom). Der dreissigjährige Krieg v. A. Gindely. Prag 1882. (3 tomy). Oesterreich im Reformationsalter (1526—1617) v. Jel. Pazout u. Dr. Th. Tupetz. Wien 1879.

Do biblioteki dla młodzieży zakupiono w r. 1883. następujące dzieła: W języku polskim: Dzieła Henryka Rzewuskiego tomów 5. — Korzeniowskiego: Kollokacya i Wędrówki oryginała. — Kraszewskiego: Ostatni z Siekierzyńskich. — Win. Pola: Pamiątki B. Winnickiego, Pacholę Hetmańskie, Pieśń o ziemi naszej i Pieśń o domu naszym. — Mickiewicza: Pan Tadeusz, w trzech egzemplarzach. — Ign. Chodźki: Obrazy litewskie i Podania litewskie. — Sew. Goszczyńskiego: Oda i Anna z Nabrzeża. — M. Górecki: Wspomnienia o Adamie Mickiewiczu. — Kochanowskiego: szachy. — Ad. Pługa: Przyjaciele 16 tomików biblioteki dla młodzieży Hoffmana w przekładzie polskim. — W języku ruskim: Оповідання Николая Гоголя; Цигани, драма Осипа Корженёвського въ 5 діяхъ; Гоголя Вечери на Хоуторі близь Диканьки; Повісті Гребінки и Шельменко наймитъ Квітки. — W języku niemieckim: Hoffmanns Bibliothek, tomik 166—180, a nadto brakujące tomiki № 22, 65, 80, 85, 92, 129.

Gabinet fizyczny.

dano do naprawy:

1. Pompa powietrzna.
2. Machina elektryczna.
3. Waga hydrostatyczna.
4. Obręcz do maszyny odśrodkowej.
5. Krzesiwo pneumatyczne.
6. Lampa Berzeliusza.
7. Bateria Smee'a.
8. Piszczałka stroikowa.
9. Most do wanny pneumatycznej.
10. Śrubki do deklinatorium i wirownicy.
11. Wzbrojacz.
12. Młotek Neefa.
13. Rączki do przyrządu influencyjnego i doświadczeń fizyologicznych.

14. Korbka do krążka stroboskopicznego.
15. Słupki przy maszynie Holza.
16. Model maszyny parowej.

D) Gabinet hist. naturalnej.

Do gabinetu przyrodniczego sprawiono: okazy wypchane: *canis vulpes*, *mustela erminea*, *aquila fulva*, *strix flammea*, *alcedo ispida*, dalej model żołądka przeżuwacza i 12 modeli krystalograficznych szklanych z osiami.

E) Do nauki rysunków przybyło:

1. Jedenaście sztuk stylizowanych liści i kwiecica.
2. Popiersie kobiety z Luki della Robia.
3. Dwie głowy męskie w płaskorzeźbie z XVI. wieku
4. Głowa starca z przyrządem do zmiany położenia.
5. Ornament w płaskorzeźbie.
6. Gzyms z Kyma i astragalem.
7. Czara grecka i amfora.

Dla nauki gimnastyki zakupiono 20 par ciężarków 30 lasek. Nadto dla biblioteki przerobiono 9 szaf szklonych.

Fundusze na zbiory naukowe.

1. Wpisowe wynosiło	214 złr. 20 cnt.
2. Datki na zbiory naukowe	396 " — "
3. Za duplikaty świadectw	29 " — "
Razem	639 złr. 20 cnt.

Jednorazowa dotacya rządowa na sprzęty szk.	300 złr.
" " " na sprz. gimnas.	30 "
" " " na uporz. biblioteki	30 "
Razem	360 złr.

VI. ZAPISKI STATYSTYCZNE.

a) Liczba uczniów.

W klasie	Liczba wpisanych w katalogi	Z końcem II. półrocz			Klasyfikacya przy końcu roku szkolnego					w ciągu r. wystap.	nieklasyfikowano
		publicznych	prywatnych	razem	celując.	I. stopień	poprawić może	II stop.	III. stop.		
uczniów publicznych											
I. a)	34	29		29	2	18	5	4		5	
I. b)	38	34		34	4	15	10	5		4	
II. a)	36	31	1	32	2	16	8	3	2	4	
II. b)	36	33	1	34	3	20	5	5		2	
III.	52	44		44	1	25	9	5	4	8	
IV.	55	53	1	54	7	30	12	2	2	1	
V. a)	27	22		22	2	15	5			5	
V. b)	29	24	1	25	1	11	9	1	1	4	
VI.	35	31	1	32	4	19	7	1		3	
VII.	25	23		23	4	15	4			2	
VIII.	30	29		29	5	19		5		1	
Uczniów prywatnych							4	1			
Razem	397	353	5	358	35	207	75	31	9	39	

b.) Wiek uczniów klasy I. i VIII.

V kl. I. lat 11	miało	9	W kl. VIII. lat 17	miało	1
" 12	"	19	" 18	"	4
" 13	"	20	" 19	"	6
" 14	"	8	" 20	"	9
" 15	"	5	" 21	"	4
" 16	"	2	" 22	"	2
Razem		63	" 23	"	2
			" 27	"	1
			Razem		29

VII.

Lokacye uczniów publicznych

z II. półroczu roku szk. 1883.

K l a s a I. a.

Stopień celujący:	12. Grabowski Jan
1. Słoniewski Mieczysław	13. Czajkowski Kazimierz
2. Grochowski Mieczysław	14. Hryhorczuk Aleksander
	15. Sokol Bronisław
Stopień pierwszy:	16. Załuszczkowski Franciszek
	17. Gregorowicz Tadeusz
3. Grochowski Gustaw	18. Frenkel Lipa
4. Dronowicz Mikołaj	19. Podlaski Włodzimierz
5. Hlibowicki Auxenty	20. Hawran Jan.
6. Kriegsmann Nuchim	
7. Knihynicki Bazyl	Stopień drugi
8. Głowacki Władysław	otrzymało uczniów . . . 4
9. Hlebowicki Cypryan	
10. Dobrzański Włodzimierz	Przypuszczono do examinu
11. Kajper Adolf	poprawczego 5

K l a s a I. b.

Stopień celujący:	7. Bąkowski Waleryan
1. Szczerbatiuk Bazyli	8. Prodan Michał
2. Szefer Mieczysław	9. Perfecki Zenobiusz
3. Łukawiecki Zenon	10. Rojewski Klemens
4. Żurawski Włodzimierz.	11. Oster Josel
	12. Kiernicki Michał
Stopień pierwszy:	13. Szwed Mikołaj
5. Rawluk Bazyli	14. Filipów Mikołaj
6. Schauder Samuel	15. Drozdowski Jan

16. Blaschke Ignacy	Stopień drugi
17. Łubkowski Bronisław	otrzymało 5
18. Tworowski Jan	Przypuszczono do egzaminu
19. Segenreich Mojżesz	poprawczego 10

K l a s a II. a.

Stopień celujący:	13. Trzciniński Ignacy
1. Cięglewicz Bronisław	14. Rządziński Leopold
2. Baryczko Michał	15. Wojciechowski Felix
	16. Czernik Maryan
Stopień pierwszy:	17. Łukaszewicz Dymitr
3. Arkusiewicz Stanisław	18. Reblun Rubin.
4. Moskal Józef	
5. Martini Otto	Stopień drugi:
6. Kokurewicz Bronisław	otrzymało 3
7. Kieta Bronisław	
8. Hulles Salamon	Stopień trzeci
9. Krasicki Włodzimierz	otrzymało 2
10. Rudnicki Antoni	
11. Żurkowski Alexander	Przypuszczono do egzaminu
12. Michałowski Ludwik	poprawczego 8

K l a s a II. b.

Stopień celujący:	9. Dawidowicz Hieronim
1. Grabowicki Filaret	10. Kessler August
2. Bartz Antoni	11. Friedmann Mojżesz
3. Zajęzkowski Mikołaj.	12. Fediuk Jan
	13. Łukawiecki Eugeniusz
Stopień pierwszy:	14. Büschel Bernhard
4. Demianczuk Bazyli	15. Pleszkan Eliaz
5. Huber Maksymilian	16. Sęk Maryan
6. Dudyk Emil	17. Maksymowicz Dymitr
7. Herrmann Emanuel	18. Bordiniński Aleksander
8. Godt Mortko	19. Slucker Bernhard

20. Wirski Maryan	Stopień drugi
21. Puchalski Wojciech	otrzymało 5
22. Proskurnicki Anatol	Przypuszczono do egzaminu
23. Teodorowicz Leon.	poprawczego 5

K l a s a III.

Stopień celujący:	17. Hawrysz Józef
1. Szachnowicz Jędrzej.	18. Goszowatiuk Antoni
	19. Repka Maryan
Stopień pierwszy:	20. Rutkowski Bolesław
2. Doliński Władysław	21. Ellenberg Izak
3. Tworowski Ignacy	22. Wieselberg Chaim
4. Czerniatowicz Karol	23. Samborski Jan
5. Wieligórski Maciej	24. Andrzejowski Stanisław
6. Dziubanowski Eugeniusz	25. Winter Zygmunt
7. Zetterbaum Mordko	26. Stekiewicz Emil.
8. Drohomirecki Stefan	
9. Koppelman Schulin	Stopień drugi:
10. Lewicki Teodor	otrzymało 5
11. Woycikiewicz Maryan	
12. Pyrzanowski Bolesław	Stopień trzeci
13. Kawecki Alfred	otrzymało 4
14. Kejwan Mikołaj	
15. Ambroziewicz Witold	Przypuszczono do egzaminu
16. Dudczuk Dymitr	poprawczego 9

K l a s a IV.

Stopień celujący:	7. Pleszkan Jan
1. Proskurnicki Michał	
2. Nowicki Bazyli	Stopień pierwszy:
3. Schorr Samuel	8. Peczerski Tomasz
4. Gottfried Rudolf	9. Dobrzański Adryan
5. Zlepko Klemens	10. Siwiński Michał
6. Budzianowski Ignacy	11. Doliński Dymitr

12. Puzyna Roman	30. Bilinkiewicz Marcełi
13. Bilski Wiktor	31. Popiel Tadeusz
14. Newestiuk Jakób	32. Stępień Antoni
15. Puzyna Tadeusz	33. Szwed Antoni
16. Tkacz Michał	34. Pechnik Ubald
17. Kasparek Jan	35. Kulczycki Włodzimierz
18. Baczyński Jan	36. Piśleśniuk Bazyli
19. Krokoszyński Kazim.	37. Rusin Michał.
20. Dąbczewski Bohdan	
21. Thader Otmár	Stopień drugi
22. Rosner Kazimiérz	otrzymało . 2
23. Romanowski Mieczysław	
24. Lichtenstein Henryk	Stopień trzeci
25. Wesółowski Włodzimierz	otrzymało . 2
26. Ładziński Julian	
27. Łukasiewicz Hipolit	Przypuszczono do egzaminu
28. Hlebowicki Sofron	poprawczego . 12
29. Agopsowicz Grzegorz	

K l a s a V. a.

Stopień celujący:	9. Grabski Józef
1. Rybczuk Prokop	10. Liebhart Gustaw
2. Ciesielski Roman.	11. Jawecki Konstanty
	12. Szeparowicz Eugeniusz
Stopień pierwszy:	13. Hryhorczuk Eliasz
3. Lubowiecki Stanisław	14. Rusin Aleksander
4. Gottlieb Jędrzej	15. Kurzer Edmund
5. Reisberg Jakób	16. Geller Wolf
6. Hładij Emilian	17. Bursa Stanisław.
7. Kruszelnicki Stefan	Przypuszczono do egzaminu
8. Heller Maxymilian	poprawczego . . . 5

K l a s a V. b.

Stopień celujący:	Stopień pierwszy:
1. Sanoja Józef	2. Piściorowski Szczyśny

3. Vincenz Jan	12. Orobkiewicz Jan.
4. Skolski Mikołaj	Stopień drugi
5. Pfiffer Szymon	otrzymało 1
6. Spritzer Adolf	Stopień trzeci
7. Pliszewski Jan	otrzymało 1
8. Jarosiewicz Jarosław	Przypuszczono do egzaminu
9. Pizar Władysław	poprawczego 9
10. Waller Leib	
11. Szczepański Stanisław	

K l a s a VI.

Stopień celujący:	14. Czarkowski Józef
1. Stępień Włodzimierz	15. Pasiecznicki Eugeniusz
2. Malarski Szczęsny	16. Krajczycki Kazimierz
3. Dylski Ludwik	17. Stetkiewicz Jan
4. Pfiffer Chajem.	18. Pzybyłowski Władysław
Stopień pierwszy:	19. Sawicki Karol
5. Wesołowski Emil	20. Bojarski Emil
6. Marcinkiewicz Stanisław	21. Gawański Seweryn
7. Hlebowicki Teofil	22. Rudnicki Roman
8. Gyurkovich Leon	23. Aleksandrowicz Walery.
9. Jurkiewicz Stanisław	Stopień drugi:
10. Janelli Antoni	otrzymało 1
11. Hulejczuk Onufry	Przypuszczono do egzaminu
12. Kulczycki Maryan	poprawczego 7
13. Nawrocki Aleksy	

K l a s a VII.

Stopień celujący:	Stopień pierwszy:
1. Nowakowski Filip	5. Młodzianowski Stanisław
2. Matejkow Teodor	6. Zaleski Bolesław
3. Dudyk Julian	7. Andrejko Dymitr
4. Kiesler Szymon.	8. Młodzianowski Józef

- | | |
|----------------------------|---------------------------|
| 9. Rittigstein Maksymilian | 16. Błoch Franciszek |
| 10. Trylowski Grzegorz | 17. Rusin Włodzimierz |
| 11. Semensieb Markus | 18. Werhanowski Bronisław |
| 12. Theodorowicz Jan | 19. Mołczkowski Leonidas. |
| 13. Liebhart Emeryk | |
| 14. Michalewicz Antoni | Przypuszczono do egzaminu |
| 15. Hołyński Jan | poprawczego 4 |

K l a s a V I I I .

- | | |
|--------------------------|----------------------------|
| Stopień celujący: | 13. Bocheński Edmund |
| 1. Czerniatowicz Józef | 14. Kratochwil Józef |
| 2. Chomin Hipolit | 15. Iwanicki Kazimierz |
| 3. Rudnicki Nestor | 16. Bilinkiewicz Emil |
| 4. Resch Mojżesz | 17. Łukaszewicz Mikołaj |
| 5. Czechowicz Władysław | 18. Terlecki Atanazy |
| | 19. Lachs Jakób |
| Stopień pierwszy: | 20. Wojcikiewicz Kazimierz |
| 6. Lisowski Jan | 21. Święcicki Włodzimierz |
| 7. Rath Dawid | 22. Osadca Aleksander |
| 8. Szmerykowski Eustachy | 23. Kraśnicki Kazimierz |
| 9. Curkowski Julian | 24. Kropaczek Władysław. |
| 10. Daniłowicz Eugeniusz | |
| 11. Wieselberg Simche | Stopień drugi |
| 12. Hulles Jakób | otrzymało 5 |



Ogłoszenie

dotyczące następnego roku szkolnego 1884.

Wpisy odbędą się 29. 30. i 31. sierpnia w kancelaryi gimnazyalnej od 8—12 przed i od 3—6 po południu. Późniejsze zgłaszanie się napotyka na trudności.

Wpisujący się uczeń ma przynieść z sobą należyte wypełnione nacyonale, świadectwo z ostatniego półroczu i datek na środki naukowe w kwocie 1 złr. a. w. Uczniowie nowo wstępujący do zakładu mają oprócz tego przedłożyć metrykę chrztu lub urodzenia i uiścić takse wstępną w kwocie 2 złr. 10 cent. w. a.

Uczniowie zapisujący się do I. klasy obowiązani są do examinu wstępnego z religii, jęz. polskiego, niemieckiego, arytmetyki. Miarę wiedzy stanowią wymagania IV. klasy szkoły ludowej. Uczniowie nieprzyjęci do zakładu otrzymają z powrotem uiszczone taksy.

Examina poprawcze odbędą się dnia 2. września. Uczniowie, którzy się do examinu w tym dniu nie zgłoszą, otrzymają stopień ogólny drugi.

Oplatę szkolną należy złożyć w I. półroczu najdalej do końca września, w II-giem do końca lutego w kwocie 7 złr. w. a. za każde półrocze.



Оповѣщеніе

на слѣдующій рѣкъ школьный 1884.

Вписы отбывать ся будутъ 29., 30. и 31. септя въ канцеляріи гимназіальной отъ 8—11 передъ и отъ 3—6 по полудни. Познѣйше сголошеніе сполучене съ трудностію.

Вписуючій ся ученикъ має принести съ собою точно выповнене національе, свѣдоцтво зъ остатного пѣврку и датокъ на средства науковѣ въ илькости 1 зр. в. а. Ученики ново вступаютѣ до заведеня мають крѣмъ того предложити метрику крещеня або уродженя и заплатити такеу вступну въ илькости 2 зр. 10 кр. в. а.

Ученики записуючій ся до першой класы обовязані сущъ зложити испитъ вступный зъ религій, языка польского, нѣмецкого, аритметики, Мѣру вѣдомости становлять вымоги четвертой класы школы народной. Ученики неприпяті до заведеня дѣстануть назадъ заплачені такеу. Испиты поправчій отбудутъ ся 2. версеня. Ученики, котрі въ томъ дни не зголосять ся дѣстануть загальну другу класу.

Оплату школьную належитъ зложити въ перніомъ пѣврку пайдальше до кѣнця версеня, въ другомъ до кѣнця лютого въ илькости 7 зр. в. а. за каждый пѣврѣкъ.



pag 17. v. 19 ab imo l. artificiose
" 23. " 18 a s. del. eadem lege: eadem.

Addenda et corrigenda.

Pag. 8 v. 17. et p. 26 v. 9	ab imo lege:	divinare
" 8 " 4.	" " "	si, pro: is
" 9 " 9.	" " "	immo
" 10 " 4.	" " "	λεχέων
" 10 " 14. et p. 28 v. 14	a s. l.	concinnator
" 23 " 9.	a sup. "	debet
" 23 " 19.	" " "	"in" del. lege "hi"
" 23 " 10.	ab i. lege:	intrusa
" 24 " 5.	a sup. lege:	,ne
" 25 " 2.	" " "	agit.
" 25 " 18	" " "	introducatur

